

do aduersus Ecclesiam sæuiens
 maximam excitabit persecutio-
 nem. *Percutiam, inquit, arcum,*
tuum in manu sinistra tua: & sa-
gittas tuas de manu dextera tua
eijciam. cap. 39. hoc est omnem
 potentiam tuam labefactabo, &
 penitus euertam. Solent sagit-
 tarius arcum sinistra manu tene-
 re, sagittas verò dextera. quod
 si illis arcum auferas, & sagittas,
 totam illis auferes potestatem.
 Impij verò quoniam cogita-
 tionibus suis nihil aliud quam
 perniciem, & interitū Dei ser-
 uis moluntur, solent sagittarijs
 comparari iuxta id, quod dicitur
 in Psalmo 10. *Quoniam ec-*
ce peccatores intenderunt arcum,
parauerunt sagittas suas in phare-
tra, ut sagittent in obscuro rectos
corde. à quibus tamen sagittis
 liberatus est Sebastianus, quip-
 pè qui dexteræ Dei virtute cu-
 ius erat & filius, scutoque fidei,
 cui firmissime inhærebat, om-
 nia nequissimi tela ignea extin-
 guente protegebatur. Hinc est,
 quod cum illum impij sagittis
 confossum, lignoque alligatum,
 quod mortuum iam crederēt,
 reliquissent, diuina tamen vir-
 tute in martyre operante, à pia
 femina domi exceptus, & cu-

ratus, in pristinam est restitutus
 sanitatem, tum vt posset cum
 Psalmista admirabilem dexte-
 ræ Dei potentiam prædicare,
 dicens, *Dextera Domini fecit vir-*
tutem non moriar, sed viuam, &
narrabo opera Domini: tum etiã
 vt tyranni impietatem secun-
 dò increparet; itaque illi obuiã
 factus, eius tyrannidem liberius
 accusauit; cuius aspectu cum il-
 le primum obstupuisset quod
 mortuum crederet, rei nouita-
 te, & acri Sebastiani increpa-
 tione excãdescens eum tandiu
 virgis cædi imperauit, donec
 animam exhalaret.

Solus inter Martyres beatif. 18.
 fimus Sebastianus, bis martyr
 dici posse videtur: primo enim
 sagittis confossum ad extremum
 vitæ halitum ita pugnavit, vt
 etiam ab ijs, qui eum confixe-
 rãt, mortuus crederetur; quod
 enim postea in pristinam resti-
 tutus est sanitatem, & vitam,
 id non medicamentorum vir-
 tute, vel naturæ viribus factum
 fuisse crediderim, sed Dei dono
 potius, vt eidem sanctus mar-
 tyr secundam posset vitam in
 sacrificium offerre.

Est & aliud huic sancto mar-
 tyri non mediocre inter alios

Annotationes in Euangelium

sanctos priuilegium, & encomium: nam cum alios soleat mater Ecclesia in Sanctorum numerū referre, solus bis martyr Sebastianus (liceat sic illum appellare) ab ipso Deo Optimo Maximo in eorundem sanctorum Martyrum numerum relatus est: grassante enim in Italia grauissimo pestilentiae morbo, cuidam viro sanctissimo reuelatum est, vt in honorem beati Sebastiani extrueretur ara, in qua oblato missae sacrificio omnipotenti Deo, sperarent fore vt Sebastiani meritis, morbi ignis penitus extingueretur. Quod cum fieret, malum cessauit, simulque factum est, vt sanctus Christi martyr eius morbi exterminator, Deo ordinante, a cunctis eiusdem Christi fidelibus haberetur. Gloriabatur Apostolus ad Galatas cap. 6. quod stigmata Christi Domini in corpore portaret. Ego, inquit, stig-

mata Domini IESV in corpore meo porto. Scitis autem, stigmata, quandam esse notam alicui impressam cum ferro candenti, veluti cum seruus à Domino signatur in facie, vt nullus eum sibi vendicet; Apostolus ergo ait se stigmata Domini portare, quasi insignitus sit, vt seruus Iesu Christi, & hoc quia portabat insignia passionis ipsius, patiens pro eo, vt exponit Diuus Thomas, multas tribulationes in corpore suo. Qua ratione sanctus martyr potest non minus in Domino gloriari, quippe qui pro eo multa passus, vulnorum, verberumque stigmata in corpore suo portauerit, quae eidem Christo, pro nobis postulans, ostendere potest, vt facilius, & libentius nobis ab eo corporis sanitatem, peccatorum remissionem, gratiam in praesenti, & gloriam in futuro consequi mereatur.

Diuus
Tho

Ero
11.

In

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM

Lucæ cap. 2.

*Postquam impleti sunt dies purgationis Mariae
secundum legem Moysi, &c.*

Primum meminisse oportet duas leges, quæ ad intelligentiã præsentis mysterij maxime conducunt. Prior est de primogenitis Exodi cap. 13. quæ sic habet. Sanctifica omne primogenitum, quod aperit vulvã in filiis Israel; id, quod infra magis declarans ait. Cumque introduxerit te Dominus in terram Cananai, &c. Separabis omne, quod aperit vulvam Domino. & infra. omne primogenitum hominis de filiis tuis pretio redimes. Pretium verò explicatur Numer. 18. his verbis. Redemptio erit post unum mensem siclis argenti quinquè pondere sanctuarij. Posterior verò lex habetur Levitici 12. quæ ad omnes filios pertinet. Mulier, inquit, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus iuxta dies separationis mē-

strua, & die octavo circuncidetur infantulus: ipsa verò triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ; cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio siue pro filia deferet agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbæ, siue turturem pro peccato. Quod si non inuenerit manus eius, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccato, orabitque pro ea sacerdos, & sic mundabitur.

Quod attinet ad priorem legem, non cõuenit inter doctores quomodo intelligendum sit primogenitum aperire vulvam: quidam enim sic legis verba exponenda censent, vt velint verbum illud, qui aperit vulvam, additum esse à Spiritu Sancto propter Christum, ne verbis huius

Cyrl.
Alex.

legis comprehenderetur, quia aperire vuluam propriè significat more consueto nasci, vias, & meatus generationis aperiendo; quam expositionem indicare videtur Cyril. Hierosolymitanus homil. de occurso Domini dicens. *Samuel quidè, & Isaac, Iacob, Ioseph, & alij multi, qui præter spem nati sunt ex sterilibus, & aperuerunt infertiles vulvas matrum, sancti Domino vocati sunt: Christus autem solus ex solo vni- genitus cum virginales portas non aperuisset, non est sanctus Domino, sed sanctus sanctorum, & Dominus dominorum, & deorum Deus, & primogenitus primogenitorum, & rex regnantium & vocabitur, & credetur, & nunc in templo à Simeone prædicabitur.*

Alij alium dicendi modum tenuerunt; & verbum illud, qui aperit vuluam, non in ea proprietate, & quasi materiali significatione sumunt, vt videlicet necessarium fuerit ad obligationem legis fieri apertionem vuluæ ex filij natiuitate, exponentesque legem dicunt nihil aliud esse aperire vuluam, quam primò exire per vuluam: quomodò filius dicitur primogenitus, quia primò per vuluam exijt, siue eam rup-

seru nascendo, siue non. & iuxta hunc dicendi modum, Christus erit primogenitus ad aperiens vuluam, verbisque ipsius legis comprehendetur, quanuis lege non obligetur cum Deus sit, & absque virili semine de Spiritu Sancto conceptus. Hi vero duo dicendi modi probabiles sunt.

Cæterum ad simpliciorum verborum huius legis expositionem notandum est ex diuina scriptura, claudere vuluam significare infæcunditatem alicuius foeminae. Vnde cum de aliqua dicitur, Dominus clausit vuluam eius, propriè significatur Deum eam, de qua est sermo in facundam, atque sterilem reddidisse. Patet ex Genes. 20. vbi dicitur, *concluserat Dominus omnem vuluam domus Abimelech propter* ^{Gen. 20.} *iram uxorem Abrahae.* & 1. Reg. 1. ^{1. Reg. 1.} *de Anna vxore Alcana dicitur. Dominus autem concluserat vuluam eius.* Hoc est, infæcundam eam fecerat, atque sterilem. Igitur è contrario aperire vuluam, significabit conferre alicui facunditatem. In quo sensu exponendi sunt sancti, qui dicunt Christum aperuisse vuluam matris. Hæc expositio desumpta est

Hier. est ex D. Hieronymo dialog. 2. contra Pelagianos cum sic ait. Solus Christus clausas portas vultua virginalis aperuit, quae tamen clausae iugiter permanserunt. quasi diceretur, aperuisse Christum sepulchrum suum, clausum relinquendo, quia ita illo clauso usus est, ac si esset apertum. sic etiam Euthymius Lucæ 2. Solus, inquit, Christus nondum apertam, supernaturaliter aperuit, & clausam naturaliter consecrauit. sic & beatus Ambrosius epistola 81. ita dicit Christum exiisse de utero Virginis, sicut aqua exiuit de petra.

Quod verò attinet ad posteriorem legem, fuit ferè omnium Patrum, qui eam explicauerunt concors sententia, non absque mysterio, & speciali Spiritus Sancti prouidentia additū fuisse in ea verbum illud, suscepto semine, vt indicaretur hac lege non esse comprehendendā illam mulierem, quæ absque suscepto semine masculū pareret. Vnde Theophilactus Lucæ. 2. Bene, inquit, dictum est, secundū legem Moysi: nam secundum veritatem nulla necessitate astringebatur; dictum enim est in lege, mulier, quæ suscepto semine conceperit.

His ita prælibatis investiganda iam erit causa, ob quam beata Virgo Maria purificationis legem, à qua erat exempta, voluerit obseruare? variæ à doctoribus assignantur rationes, inter quas non sunt contemnendæ, quæ afferuntur à D. Thoma 3. p. q. 47. art. 4. vbi sic ait. Sicut plenitudo gratiæ à Christo derivatur in matrem; ita decuit vt mater humilitati filij conformaretur: humilibus enim Deus dat gratiam, vt dicitur Iacobi. 4. Et ideo sicut Christus licet non esset legi obnoxius, voluit tamen circūcisionem, & alia legis onera subire, ad demonstrandum humilitatis, & obedientiæ exemplum, & vt approbaret legem, & vt calumniæ occasionem tolleret Iudæis: propter easdem rationes voluit & matrem suam implere legis obseruantias, quibus tamen obnoxia non erat. Vbi iam vides ex sententia D. Thomæ beatam Virginē hanc legem obseruasse nō quod teneretur, sed propter assignatas rationes. Vnde beatus Bernardus sermone 3. de Purificatione sic eam alloquitur. Esto itaque o beata Virgo inter mulieres tanquā vna earum: nam & filius tuus sic est in numero puerorum.

Et

Annotationes in Euangelium

Et re vera maximè decuit beatissimam Virginem Purificationis legem obseruare, sicut & filius eius vnigenitus voluit etiam præsentari, legique subditum fieri nobis reliquens exemplum, vt sequamur vestigia eius, qui cum peccatum non fecerit, circuncidi tamen voluit sicut filius Abrahæ, & præsentari sicut vnus ex populo. Vnde beatus Bernardus in paruis sermonibus sermone 7. quid est, inquit, quod dicimus beatam Virginem purificari? quid verò quod ipsum Iesum dicimus circuncidi? enim vero tam non indignit illa purificatione, quam nec ille circuncisione. Nobis ergo & ille circunciditur, & illa purificatur, præbēs exemplum pœnitentibus, vt à vitijs continentes, primum per ipsam continentiam circuncidantur, deinde à commissis per pœnitentiam purificentur.

Videte adhuc quam verum sit, quod nobis puer Iesus circūciditur, & præsentatur, sicut & mater eius benedicta nobis etiā purificatur. Audite super hac re Ambrosium Ansbertum in sermone de Virginis purificatione. Legem, inquit, communem obseruans, expectauit purgationis diē,

celauit filij maiestatem. Hinc etiā cum in templo duodecim annorum Iesum inter doctores legis inuenit, filiū Ioseph vocat dicens. Fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Sed cur abscondit conceptionis, ac natiuitatis illius sacramentum, quē nouit Deum immensum? sciebat iā tunc gratia plena spiritu diuinitatis afflata, quia si hunc principes huius sæculi agnouissent, nunquā pro salute nostra crucifixi sēt. Sciebat ex Esaię vaticinio nobis natum, nobisque datum esse à Patre filium Iesum, quemadmodum cœlestis spiritus in ipsa natiuitatis nocte pastoribus annūtiauerat dicens. Ecce annūtio vobis gaudium magnum; natus est vobis hodie Saluator, &c. Nouerat fore vt puer Iesus, qui hodierna die præsentabatur in templo quinque siclis redimendus, aliquando in ara Crucis totius populi peccata deleteret, nō quinque siclis solutis, sed quinque vulneribus acceptis; ideoque diem expectans purgationis, templū ingressa celat filij maiestatem. Quid hoc agis beatissima Virgo? Sic cine vnigenitum Dei patris puerū Iesum occultare voluisti, vt postea Iudę prodicioni, Iudzo-

Iudæorumque insidijs, morte turpissima damnandus pateret? maternæ pietatis est filios inimicorum insidijs, ne pateant, occultare; extremæ verò & inauditæ crudelitatis eosdē prode-
dere vt occidantur.

Hoc tantum deerat Mariæ pietati, vt in operibus etiam misericordiæ erga nos miseros, cōformaretur Deo Patri; verè pia, verè misericors: sicut enim De⁹, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis potuit appellari, quia vt seruum redimeret, filium tradidit, sic ipsa Dei genitrix mater gratiæ, materq; misericordiæ vocatur non solū quia Dei filium peperit, à quo accepimus misericordiam, & gratiam adoptionis filiorū Dei, sed quia nos metipsos Dei filios ita cum Deo Patre dilexit, vt pueri Iesu conceptionem, & natiuitatem celando, cum eodem patre eius vnigenitum poneret in ruinā, sicut Simeon prophetauerat, & resurrectionem multorum; in ruinam quidem eorū à quibus Dominus Iesus erat occidendus, in resurrectionem verò eorum à quibus integra erat fide recipiendus, perfecta q; ac sincera charitate diligendus.

Præsentetur ergo Virginis filius secundum legem Moyfi in templo non sibi, sed nobis; purificetur etiam Dei mater secundum eandem legem Moyfi, vt non solum sit verum iuxta Isaię prophetiam quod filius datus est nobis, sed & verè quoque dicere possimus quod filius Virginis cum Virgine matre datus est nobis.

Vt autem appareat quātum beatæ Virgini debeamus, notandum est eam humanæ salutis necessitatem præposuisse tēporali vitæ Iesu filij sui dilectissimi. Vnde beatus Ambrosius agens de Virgine matre cum iuxta crucem staret, filiumque morientē videret, *spectabat, ait, non filij mortem, sed mundi salutē;* quibus verbis insinuat sanctus doctor Deigenitricē mundi salutem, vnigeniti filij morti prætulisse. Qua etiam in re, vt patet; matrem se potius exhibuit misericordiæ, quàm filij. Qua fortè ratione idem filius tunc temporis non eam matrem, sed potius mulierem non sine mysterio appellauit, dicens. *Mulier ecce filius tuus,* dilectum discipulum ostendens; quam philosophandi rationē didici ex beato

Ambr

Ioan.
19.

Am-

Annotationes in Euangelium

Ambr Ambrosio lib. 10. epistol. 82. in fine, *testabatur, inquit, de crucē Christus, & inter matrem, & discipulum diuidebat pietatis officiū.* Vbi vides Dominum nostrum Iesum Christum pietatē in Virgine matre stante iuxta crucē non solum approbasse, sed eius quoque officia eidem Virgini testamento reliquisse. Et quidē nihil in illa hora magis pium pię matri, quam miseris, & perditis filijs eam negotiari salutem, pro qua & filium sciebat de cruce pendere, & patrem eidem proprio filio nō pepercisse, sed pro nobis miseris eundem in mortem tradidisse.

5.
Lyranus.

Scio Lyranum longe aliter prædicta Christi Domini verba exposuisse: ait enim ideo tunc temporis Dominum Iesum matris appellationē vitasse, ne Virginem amplius commoueret; vel certē sicut Christus se vocabat filium hominis, ita Virginem per antonomasiam, mulierem appellavit, ut eam esse indicaret, mulierē illam per quā damna primæ mulieris essent penitus instauranda. Vel illam, de qua Salamon dixerat, *mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus pretium eius:*

adeò enim Virgo mater se exhibuit fortem iuxta crucem, vt beatus Ioannes Euangelista nō sine mysterio dixisse videatur, *Stabat autem iuxta crucem Iesu mater eius.* quasi diceret cū mater eius esset, & vnigenitū, quē præ omnibus diligebat morientem videret, ita fortis, & constans erat, vt nihilominus staret; doloris quidem gladius ipsius animam pertransierat, ipsa tamen stabat, videlicet in fide constans, firma in spe, in patientia immobilis, multum quidem de filij passione dolens, plus tamen, sicut & ipse filius, de mundi redemptione gaudens: non enim tam attēdebat quod filius eius moriebatur, quam quod pro mundi salute voluntarie æterno Patri in sacrificium offerebatur. Hac de causa Virgo mater iuxta crucem stabat.

Eadem igitur constantia, & fide iam hodie templum ingreditur cum puero I E S V, vt secundum legem sisteret eum Domino celans eius diuinam maiestatem, quem iam tunc prævidebat, crucis postea supplicia subiturum.

(.?.)

Homo

Homo erat in Hierusalē
cui nomen Simeon, iu-
stus, & timoratus, &
expectans consolationē
Israel, & c.

ce. Hinc est quod iustus Simeō,
& timoratus rationē reddit cō-
sequendæ pacis dicens. *Quia vi-
derunt oculi mei salutare tuū; hoc
est, cōmunem Saluatorem, quē
expectabam ad Israel consola-
tionem, meis oculis ipsemet vi-
di; ideoque postulo in pace de-
mitti, quia non meam tantum-
modò, sed populi mei expecta-
ui consolationem, quam quidē
tu Domine pater misericordia-
rum, & Deus totius consolatio-
nis, non vni tantum, vel alteri
populo, sed in vniuersum om-
nibus hominibus, & gentibus
parare voluisti; & hoc est,
quod sequitur, iuxta expositio-
nem prædictam, quod parasti an-
te faciem omnium populorum, & c.*

Quæ etiam fuit causa cur apud Zach.
Zachariā cap. 13. fons non sig-
natus, sed patens appellaretur.
*In die illa erit fons patens domui
David, & habitantibus Hierusa-
lem, in ablutionem peccatoris, &
menstruatæ.* Hinc est quod spon-
sus ipse diuinus Cant. 2. florem
se non horti conclusi, sed campi
omnibus patentis, liliū q̄; cō-
ualium appellauit. *Ego flos cam-
pi, & liliū conuallium; flos enim
campi, vt notauit Beda non pau-
cis tantū, vt flos horti, sed vni-
uersis*

6. **P**Ræuiderat iustus, & timo-
ratus senex prædictā Vir-
ginis pietatem, puerique Iesu
infinitam in homines charitatē,
ideoq; postulat in pace demit-
ti, sciens & sibi iam pacem, &
Israel consolationem adesse:
ideo enim iustus, ideo timora-
tus ab Euangelista prædicatur,
quia non suam ipsius tantum,
sed totius populi consolationē
expectabat. Et bene cum esset
iustus, & timoratus, populique
expectaret consolationem po-
stulat in pace demitti, qua sane
carent, qui *querunt, quæ suæ sūt
non quæ Iesu Christi.* Hi enim ne-
quaquam possunt in pace viue-
re ne dum mori. Vnde beatus
Benedictus monachorum pater
cum vellet sui ordinis alumnos
pacis instruere præceptis, nemo,
inquit, quod sibi vtile iudicauerit
querat, sed quod magis alteri. &
iterum instruens prælatos ait.
*non plus vnus ametur quam alius,
& sic omnia membra erunt in pa-*

Ben.
Abbas

Zach.
13.

Cant.
2.

Annotationes in Euangelium

uersis patet, suumq; odorem, & pulchritudinē omnibus, qui accedere voluerint, impertitur: eodem prorsus modo Saluator noster propter vniuersos venit in mundum; quare & angeli in natiuitate ipsius non populo Israhelico solum, sed omnibus in vniuersum pacem annuntiātes, Luc. 2 dicunt, *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

7. Ne tamen aliquis putaret florem hunc, cū sit in campo, atq; omnibus patēs, sine labore esse colligendum, ac proinde huiusmodi pace frui nos posse sine aliquo bello, notauit beatus Bernardus hoc loco sponsū in prædictis verbis spōsam suam, hoc est Ecclesiam inuitasse ad campum, hoc est in certamen eam puocasse, proposuisseq; se ipsū, vel exemplum, vel premiū. *Ego, inquit, flos cāpi, quasi dicat, qui diligit me veniat in campū, non refugiat mecū, & pro me inire certamen. Audi Bernardū. Non* Bern. *putat, inquit, quidquam persuasibilius fore sponsæ ad ineundum certamen, quam si se ipsum certantis, aut exemplum proponat, aut præmium. Ego flos campi. Verumque es mihi Domine Iesu; & speculum*

patientis, & præmium patientis. Denique Bernardus existimat Christū appellare se florem cāpi, tum quia exemplo suo in cāpo est ad Ecclesiam in certamē quoque incitandam; tum quia fortiter dimicantibus est tanquam præmium in campo, flos scilicet pulcherrimus, quo, qui vicerit, quamprimum sit gloriose coronandus. Quod enim Christo tanquam flore coronetur Christi milites docuit Tertullianus in libro de corona militum sub his verbis. *Quid tibi cū flore morituro? habes florem ex virga Iesse, super quem tota spiritus diuini gratia requieuit. florem incorruptum, immarcescibile, sempiternum.*

Ex hoc nimirum flore illud contextitur sertū, vel, vt verius loquar, flos iste sertum illud est, quo Esaia cap. 28. Deus vult nos exornari. *In die illa, ait, erit Dominus exercitiū corona glorie, & sertum exultationis residio populi sui.* Bene igitur iustus Simeon, & timoratus senex, cum hanc in templo gloriæ coronā præ manibus haberet, hoc est, cum puerum Iesum de manu Virginis in vlnas suas accepisset, eius suauissimi odoris flagran-

grantia recreatus, tãquam sibi, ab Isaia fertum exultationis exoptans eodem coronari desiderat, ac petit vt iã in pace requiescat, qui toto vitæ cursu cum vitijs descēderat in singulare certamen, inuitatus, iuxta expositionem Bernardi, ab eo, qui dixerat, *Ego flos campi, & liliū conuallium*; & hoc est, quod Euāgelista de Simeone ait, *expectās consolationem Israel*, huius nimirum floris germinationem, & ortum ex Virgine Maria; ipsa enim fuit campus, vt expendit beatus Bernardus in hunc locū nec sulcatus vomere, nec defossus sarculo, nec manu hominis feminatus; venustatus tamē nobili illo flore, super quem constat requieuisse spiritum Domini (quæ est altera huius loci cōsideratio desumpta ex Bernardo) neque enim sponsus se florē horti appellauit, quia hortus vt floreat, hominum manu, & arte excolitur: campus verò ex semetipso producit florem absq; humanæ diligentiae adiutorio: sic Virgo mater florem Iesum sola Spiritus Sancti obumbratione concepit, & peperit, rorantibus desuper cœlis, vt nubes facerēt Virginis terram hu-

iusmodi florem, hoc est Salvatore nostrum, florem campi, diuinitus germinare.

Cæterū quia Simeon in suo cãtico puerum Iesum, seu, vt ipse locutus est, salutare Dei, gentiū illuminationem, & gloriã Israelitici populi futurū esse prædixit, euenerint ne hæc omnia sicut ipse cecinit videam⁹. Quod attinet ad primum notandū est Dei filiū, quē Pater pro humana salute misit in mundum, tum apud prophetas, tum à sacris doctoribus, salutare Dei appellari; quē loquendi modū usurpauit Regius vates in Psal. 85. vbi p-

missum Saluatorē à patre postulās in salutē humani generis, *Ostende, inquit, nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuū da nobis.* Quo loco obiter notandum est, mundi salutem nobis à Deo ex sola ipsius misericordia fuisse concessā: non enim ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit. Quamobrem non iustitiam Propheta Dei filium, sed misericordiam vocat dicēs, *Ostende nobis Domine misericordiam tuā, & salutare tuū da nobis.*

Esaias quoque cap. 62. venturum Messiam Dei salutare, seu

8.

Ps. 9

Es. 62

Annotationes in Euangelium

seu quod est idem, Saluatorem appellauit. *Propter Sion, inquit, non tacebo, propter Hierusalē non quiescam, donec egrediatur ut splendor iustus eius, & saluator eius ut lampas accendatur.* Vbi non solum Dei filium, quem sperabat Saluatorem appellauit, sed eundem de Virginis utero egressurum esse prædicit quemadmodum egreditur splendor, & lux de corpore luminoso, eiusdemque incarnationem, & natiuitatem futuram veluti quandam lampadis accensionē ad orbis terrarum tenebras depellendas; id quod maximè conducit ad præsens institutum, & mysterium, concinit enim id, quod hinc Simeon de Salvatore prædixit, eum videlicet futurum lumen ad reuelationem gentium. De incarnatione diuini Verbi intelligit prædictū Esaię locum

Cyri-
Alex. rillus Alex. libr. 10. in Esaiam. *Salutare, inquit, Dei quid aliud quam verbum patris, qui ob salutem humani generis carnem assumpsit? Itaque per Esaiam ait. Videbunt gentes iustitiam meam, & salutare meum sicut lampas accendetur.* Sunt qui legant ex hebræo, *donec egrediatur sicut fulmen iustus meus; idque non sine mysterio,*

ut virginitas sanctissimæ Deiparæ ostendatur: fulmen enim integra, & omnino illæsa relinquit ea, in quibus nihil reperit, quod resistat; vnde integra vagina gladium destruit. Sic igitur Christus quasi fulmen ex Virginis utero prodijt, quoniam integram, & illæsam eius virginitatem seruauit. Quo videtur Simeon spectasse cum puerum Iesum lumen appellauit, diuino (ut creditur) spiritu afflatus, ut impiorum linguam frenaret, hæreticorumque ora concluderet, qui videntes puerum Iesum sicut vnū ex filiis Abraham fuisse octauo die circumcisum, & quadragesimo in templo præsentatum, beatissimamque eius matrem purificationis legem similiter obseruasse, dicturi erant nec matrem, nec filium à ceteris aliquid distare; cui blasphemix occurrit Simeon dicens Dei salutare, hoc est puerum Iesum, quē manibus gestabat, lumē esse ad reuelationē gentiū: sicut enim lumē, seu splendor ex Sole absque vlla corporis solaris corruptione prodit, & sicut lampas ex admoto igne absque vlla luminis, quod in igne est iactura, detrimento vè acceditur, ita Christus

ex Virgine instar splendoris cō-
servat i Virginis integritate ort⁹
est; & instar lapadis absque vllō
virginei splendoris detrimento,
virtute altissimi accēs⁹ apparuit:
vt Christi ortus ex virgine, nihil
aliud quā quædā ex incorrupto
Sole splendoris emissio, & puris-
sima lapadis accēsio censeatur.

Vbi notandū est temporalem
Christi generationē ex Virgine,
similitudinē habere cū ortu eius
dē ab æterno Patre; id, quod in
maximā Virginis gloriā cedit: nā
filius Dei etiā à Patre instar splē-
doris prodijisse dicitur ab Apo-
stolo ad Hebr. 1. vbi eū splēdo-
rē gloriæ Patris appellavit. Cū,
inquit, sit splendor gloriæ, & figu-
ra substantiæ eius, &c. Vbi splē-
dor non solū consubstantialita-
tē, & coæternitatē verbi cū pa-
tre significat, vt voluit B. Atha-
nasia oration. 2. contra Arria-
nos, & serm. 4. contra eosdem,
& alij, sed etiam infinitam illam
puritatē, & pulchritudinē, qua
per æternam generationē exit
à Patre. Quam ob causam Sap.
cap. 7. dicitur candor lucis æter-
næ, cum sic legimus de sapien-
tia increata. Emanatio quædā est
claritatis omnipotentis Dei synce-
ra, & ideo nihil inquinatum in eā

incurrit: candor est enim lucis æter-
næ, & speculū sine macula Dei ma-
iestatis, & imago bonitatis illius.
Sic igitur idem Dei filius etiam
ex Virgine tanquam splendor
summa puritate exortus est. Ac
cedit ratio Athanasij in epistola
de decretis synodi Nicenæ, quæ
talis est. Quemadmodum Sol idē
manens, non minuitur radijs ab ip-
so effusis, ita nec substantia Patris
mutationem perpessa est, cū habeat
suam ipsius imaginem filiū. Quo
eodem ferme modo Virgo ma-
ter eundem Dei filiū Iesum edi-
dit, ac si emitteret splendorem,
hoc est nullā patiens integrita-
tis, puritatis vè iacturā virginalis.
Hoc autem mysterium cum
fuisset à Deo reuelatū Simeoni
exponenti locum illum Esaiæ,
Ecce Virgo concipiet, & pariet, &c.
Eidemq; promissum quod non
videret mortem priusquam illū
Virginis filium videret; hodie
illum ab eadem Virgine matre
in templo accipiēs in vlnas ait.
Viderunt oculi mei salutare tuum;
tunc verò iam voti cōpos, my-
sterijque memor, eleganti ap-
positione addit, lumen ad reuela-
tionem gentium; &c. Id, quod
iam, sicut superius promissimus,
ostendemus.

Atha-
nasia

Esai.
7.

Annotationes in Euangelium

Primò igitur notandum est hanc diuini luminis misericordiã, & beneficiũ erga gentiles, prædictum fuisse ab Esaia c. 60. vbi sic legimus. *Ambulabunt gētes in lumine tuo, &c.* dixerat Propheta paulo superius, surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. Vbi loquitur de natiuitate Christi tēporali, quẽ appellat lumen, & gloriã Hierusalem; quo lumine cum gentium quoque populom illuminandũ præuideret, subdit. *Ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui.* Quo etiam respexit Simeon cū dixit, *Lumen ad reuelationem gentium.* Vnde Leo Papa serm. 1. de ieiunio decimi mensis in eandem sententiã sic ait. *Causa autem reparationis nostræ, non est nisi misericordia Dei, quem non diligemus, nisi ipse prior diligeret nos, & tenebras ignoratiã nostræ, sue veritatis luce discuteret: quod per sanctum Esaiam Dominus denuntiãtis ait, & ducam cecos in viam, quã ignorabant, & semitas, quas nesciebant faciam illos calcare: faciã illis tenebras in lucẽ, & praua indirecta.* Quem locum sic interpretatur Procopius. *ducã natio-*

nes infidelium, qui antea cæci erãt, in viam euangelicam, de qua nullos habuere prophetas, nullaque promissa; & in semitis, quas nesciebant ambulare eos faciam. id est in scripturis Prophetarum, quæ non erant apud illos, sed apud Iudæos: nam Dominus ait, ego sum via, & semitas appellat lucem scripturarũ. Hæc Procopius.

Fuit autem hæc gētium illuminatio res quẽdã admirabilis, opusq; solius omnipotentie diuinæ: fecit enim Deus potentiã in brachio suo, vt redēptionis opus feliciter perficeretur, maximèq; vt gentium populus, qui sedebat in tenebris, & vmbra mortis, Verbi incarnati doctrina, & in tenebris illuminaretur, & de vmbra mortis posset ad gratiã vitã perducì. Neq; aliud significare voluit Esaias ca. 52. cum de multitudine gentiũ, quẽ Messiam erant recepturæ dixit, *parauit Dominus brachium sanctũ suum in oculis omnium gentiũ, & videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri.* quod, vt notauit quidã ex recentioribus, sic transferri poterit ex hebræo. *Nudauit Dominus brachium sanctũ suum in oculis omnium gentium: verbũ enim hebræum, & nudare significat,*

Proco
pius.

Esaia
52.

ficat, & reuelare. Est igitur sensus, Domini brachiū, id est Christus paucis quidem Iudæis, multis tamen gentibus nudatū fuisse, hoc est cognitum, & creditū: idque fuisse opus eius diuinitatis, & potentiae, quam verbum ipsum in humanitate ostendit, ducta similitudine ab ijs, qui cū ad ostentationem virium, rem aliquam magnā aggrediuntur, brachiū nudare consueuerunt: sic enim Deus cum filium factū hominem misit in mundum ad opus redemptionis perficiendum, brachium quodammodo nudauit, quoniam in eo opere utpotē difficillimo, infinitā vim, & potentiā suam demonstravit.

Notanda est autē similitudo, & conueniētia nō parua in prædictis Esaiæ verbis, cum ijs, quæ protulit Simeon in suo cantico Deū allocutus; quod enim hic cecinit de puero Iesu, paratum videlicet fuisse à Patre lumē ad reuelationem gentiū; alijs verbis, vel potius alio verborum ordine prædixerat Propheta, eodem tamen mysterio, & sensu. Parauit, inquit, Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium; videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. quod

verò in terris iam visus sit, & cū hominibus conuersatus Messias ille, de quo Esaias dixerat, videbunt, ad confusionem Iudæorum adhuc illum expectantium, testatur Simeon dicens, Videbunt oculi mei salutare tuum; ut significaret puerum Iesum, quem manibus gestabat, eundē esse illum, quem Esaias in prædicto loco, venturum prædixerat, ad mundi salutem, gentiūq; illuminationem.

Ex ijs vero iam collige puerū Iesum hodie in tēplo præsentatū, cæreum fuisse accensum ad illuminandū omnem hominem venientē in hunc mundū; & hæc est maxima illa misericordia, quā à Deo suscepisse fatemur in medio tēpli eius. Vnde Guerri-
cus. Guer-
ricus. sic omnes in vniuersum Christi fideles exhortatur. Eia, fratres mei, Ecce ardet cæreus in manibus Simeonis; accendite & vos cæreos vestros de illius mutuatione luminis; lucernas dico, quas Dñs iubet esse in manibus vestris. Accedite ad eum, & illuminamini, ut non tam lucernas feratis, quàm ipsi lucernæ sitis lucentes intus, & foris: vobis, & proximis. Sit ergo lucerna in corde, sit in manu, sit in ore.

Annotationes in Euangelium

Lucerna in corde est pietas fidei, iuxta id, quod ait Salomon de muliere forti Prouerb. 31. non extinguetur in nocte lucerna eius. id est, non deficiet in cōtatione fides eius. Sit lucerna in manu, hoc est opus bonum iuxta id, quod Christus Dñs ait Luc. 12. sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Lucerna in ore sermo est ædificationis, de quo in Psalm. 118. lucerna pedibus meis Verbum tuū, & lumen semitis meis.

Itaq; quidquid luminis in Dei Ecclesia reperitur, siue illud in corde, siue in manibus sit, siue in ore, illud omne à Christo cæreo accenso mutuatur: Ideo enim Christus dicitur Sol, Ecclesia Luna, quæ lumē suū, quæ admodū & stellæ omnes à sole accipit. Neq; solū Christus Sol, sed cū epitheto Sol iustitiæ appellatur, quia gignit in fidelibus suis iustitiā, hoc est virtutes, quibus & iusti nominantur, facitq; vt germinēt, sicut Sol gignit, & nutrit omnia, quæ à terra oriuntur. Prætereā, vt notauit Cyrillus, ideo Sol iustitiæ appellatur, quia delictorum frigore corruptos, spiritus ardore ad iustitiam reficit. Quo sensu exponendum est illud Malach. 4. Vobis autem, qui timetis

Deum orietur Sol iustitiæ. Vbi sermo est de die iudicij, dicitur que quod tunc temporis orietur iustis Sol iustitiæ, hoc est apparebit illis Christus, qui claritatem dabit, & lætitiā, iustitiæ, & sanctitati, quæ ante obscura erat laboribus, & calamitatibus, quibus iusti affligebantur, ac si mali essent. Sol itaque iustitiæ dicitur quasi iustitiam illuminans, & iustitiæ fauens, eamque à persecutoribus liberans.

In hanc sententiam exponit B. Bernardus ferm. 28. in Cant. verba illa sponsæ Cant. 1. Nolite me cōsiderare quod fusca sim, quia decolorauit me Sol; hoc est, nolite me notare quasi deformē, quia cernitis pro ingruente persecutione minus florentem, minus secundum gloriam seculi coloratā. Quid exprobratis nigredinē, quam feruor persecutionis, non conuersationis pudor inuexit? quasi diceret. Quauis modo calamitatibus afflicta, nigra esse videar, nolite me ante tempus iudicare, quoad vsque veniat, oriaturque mihi Sol iustitiæ, iuxta Malachiæ vaticiniū, qui & illuminabit abscondita tenebrarum: tūc enim laus erit vnique à Deo.

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM

Matth. cap. 16.

Siquis vult venire post me, abneget semetipsum, &c.

I. **R**ia sunt, quæ nobis proponuntur. Primum abneget semetipsum; deinde tollat crucem suam; postremò, & sequatur me. Quæ omnia beatus Hieronymus ita exponit. *Qui deponit veterem hominem cum actibus suis, denegat semetipsum dicens vivo ego iam non ego, vivit verò in me Christus; tollit crucem suam, & mundo crucifigitur. Cui autem mundus crucifixus est, sequitur Dominum crucifixum.*

Hyll. Primum hoc loco notanda est ex Hyllario felicitas eorum, quibus datum est, ut per crucem Christum sequantur: non enim sui abnegatio iactura, sed lucrum maximum putandum est, & Dei beneficium. *O beatum damnum, inquit, & iactura felix. ditescere nos Dominus detrimento animæ, & corporis voluit, & esse sui simi-*

les hortatur, quia ipse in figura De constitutus, usque ad mortem humilis, & obediens factus, principatum potestatis totius, quæ in Deo est, accepit. Sequendus igitur est Cruce, si non sorte, attamen voluntate comitandus est.

Expende iam quam sit beatus, qui abnegat semetipsum, crucemque suam tollit Christum secutus; beatus, homo, qui corripitur à Deo. *Iob. 5. verba sunt Eliphaz ad Iob amicum suum. Caietanus ex hebræo non, beatus, sed beatitudines legit. quasi dixerit non semel dixerim felicem illum, quem Dominus corripit, sed semel, & iterum; terque; quaterque; felicem dixerim, omniaque felicitatis genera illi denuntio. Huius beatitudinis spe Apostolus ad Romanos 12. cō-* *ad Ro ma. 5.*

Annotationes in Euangelium

in tribulatione patientes. In quibus verbis vides eos, qui se abnegare nouerunt, non solum non deficere in rerum temporalium abnegatione, & tribulationis cruce portanda, sed sola spe beatitudinis gaudere; *spe gaudentes*. Vnde idem Paulus ad Roman.

ad Ro
ma. 5.

5. *Gloriamur, inquit, in spe filiorum Dei: non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus. quare non solum est spes gloriae, sed est quoque gloria spei, ut ipsemet Paulus loquitur ad Hebr. 3. & utrumque siue spem gloriae, siue gloriam spei videtur efficere in nobis propriae voluntatis abnegatio, & tribulationis crux, ut Christum sequamur, quare non immerito Regius vates gloriatur quod inuenerit tribulationem, & angustias tolerandas; imò quod ab eisdem sit inuentus. Psalm. 118. tribulatio,*

2.

Psal.
118.

Amb.

& angustiae inuenerant me. Vbi Ambrosius. quærunt tribulationes iustum, & aliquando inueniunt, aliquando non: inuenitur, cui corona debetur; non inuenitur, qui idoneus certamini non probatur. Videte quantis homo ille aliàs miser, & infelix, beatitudinibus cumuletur, quem tribulatio, & angustia in cruce portanda in-

uenerunt. Primum ei, ex sententia Ambrosij corona debetur: deinde spe gaudet, ut ait Paulus, in tribulatione patiens; gloriatur spe gloriae filiorum Dei; gloriatur etiam in tribulatione. Adde, quod maius est, Christum Dominum magnificari in patientibus, & tribulatis: sic enim loquitur Apostolus ad Philipp. 1. *Magnificabitur Deus in corpore meo.* Hoc est, magnus habebitur. quid plura? patientia ipsa, veluti quadam nota, & stigmate, serui, & electi Dei discernuntur; sic enim Apostolus ad Galatas 6. gloriatur in tribulationibus suis. *Stigmata Domini mei in corpore meo porto.* Hoc est, nota serui iniustus sum igne tribulationis. Quid gloriosius patienti? Audi Petrum Apostolum, si exprobramini in nomine eius, beati. *Quoniam quod est honoris, & gloriae, & virtutis Dei, & qui est spiritus eius, super vos requiescit.*

Ex hac iam sacrae Scripturae doctrina intelliges id, quod beatus Ambrosius dixit in laudem tribulationis, & patientiae. *Tribulatio, inquit, velut quadam gratia est.* Bene quidem Ambrosius: est enim prospera valde aduer-

aduersitas diligentibus Deum: adeo ut ad ipsam dignitas quædam in suscipiente requiratur: solent enim ad magnas præfecturas, non viles, & ignobiles assumi, sed prius fit quæstio de dignitate personæ. Vnde ad Philippens. I. dicitur. *Vobis donatum est non solum ut credatis, sed etiam ut patiamini.* Quasi diceret. non omnes Deus tanto dignos beneficio iudicauit, sed vobis de quorum dignitate iam quæstionem fecit, hoc donandum existimauit, dignamque habuit vniuscuiusque vestrum personam, in quam tantum beneficiū conferretur.

3. Neque vero omnes, qui dominicam videntur crucem portare, supradicto digni iudicandi sunt honore, sed illi tantum, qui ut ait Gregorius, *ad opus bonum, ex bona voluntate, & non inuiti ducuntur*: ij enim rem iustitiæ sine fructu operantur. Id autem Saluator noster insinuauit dicens, *si quis vult venire post me; ut inde quis intelligeret, Deo militem voluntarium in cruce portanda, non vero coactum placere.* In huius vero figuram, Christi crucem portauit Simon ille Cirenæus angariatus. Matth.

27. vnde beatus Gregorius ait, *quod crucem dominicam in angaria Simon portat, quando quis ad opus bonum ex bona voluntate non ducitur.* Is enim, inquit, rem iustitiæ sine fructu operatur: crucemq; Simon portat, sed in ea non moritur, quando abstinentes, & arrogantes per abstinentiam quidem corpus affligunt, sed per desiderium vanæ gloriæ mundo viuunt. Hoc autem extremæ esse dementiæ notissimum est, sicut ille insanus, ac demens iure optimo esset iudicandus, qui cum toto hyeme innumeris laboribus, tēporisq; iniurijs penè confectus nauigauerit, iam iam ingressurus portum, vltro vellet in ipso portu spretis mercibus, ac navi, naufragare. Audi Chrysologum in huiusmodi dementiam in uentem, ne dicam eidem insultantem. *Elaborasti, inquit, ieiunijs, ut labor ieiunij tibi non prodesset: abstinentiæ fluctus intrasti, continentiæ undas conscendisti, & in ipso portu ieiunij, naufragasti, quia non comparasti lucrum, sed mercatus es vanitatem, &c.* Contra huiusmodi insaniam, sic sanæ mentis quidam non minus piè, quam prudenter dixit.

Matth.
27.
Greg.

Chry
solog.

Annotationes in Euangelium

Malim cum recto studeā, viciosus haberi,
Quā vitio indulgēs iusti clarescere fama;
Mendaxq; ignaris mortalibus esse sepulchū,
Quod licet interius fetētia corpora claudat,
Calce tamen nitet externa, gratoq; colore.

Aug. Quare non immerito beatus Augustinus serm. 23. de verbis Domini, in ea verba Matth 25. *Date nobis de oleo vestro, & cæt.* fatuas virgines increpans ait. *Hoc quærebant, quod consueverāt de alieno lucere. & c.* Id autē Plato in dialog. 2. de legibus extremæ tribuit iniustitiæ, & impietati. *Extremæ, inquit, iniustitiæ est iustum velle videri eum, qui non sit.* Chrysostomus homil. 3. in illud Esaiæ. 1. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum. & cæt.* *Quid facis, inquit, homo? alij redditurus es rationem factorum tuorum, & alium testem citas eorum, quæ facis? alium habes iudicem, & alium adhibes spectatorem? atque ideo sane post innumeras luctas, in coronatus recedis.* Ne igitur forte aliquis infructuosè crucē tolleret, non satis credidit Saluator noster dixisse, *tollat crucem suam, nisi etiam adderet, & sequatur me;* hoc utiq; quis faciet, si crucem portās non suā quærat, sed Christi gloriā; cui quidquid boni faciet, acceptum referat: nihil eni n habet, quod nō

acceperit; vnde stultè nimis ager, si quasi non acceperit, gloriatur.

Notanda est in hanc sententiam expositio beati Bernardi in illa verba Cant. cap. 2. *Ego flos campi, & c.* Est enim responsio quædam sponsi, cui sponsa dixerat invitans eum, *lectulus noster floridus, & c.* In quem locum beatus Bernardus existimat eò pertinere sponsi verba, ut sponsam commoneat nihil illam habere pulchritudinis, quod non debeat sponso referre acceptū. *Ne, inquit, sibi flores ascriberet illos, quibus lectulus decoratus videbatur, infert sponsus, se esse florem campi, neque de thalamo prodire flores, sed de campo; suæque munere, & sui participatione fieri quod retinet, & quod redolet.* Ait igitur ego flos campi, quasi diceret de me est quod gloriaris.

Notandum est etiam in verbo, *sequatur me*, quod eum, quē quis sequitur semper ante oculos oportet habere. Ait ergo Dominus ei, qui crucem portat, *sequatur me*, hoc est me semper tanquam exēplum oportet ante oculos habere, ne deficiat in cruce portāda: sic enim Apostolus hebræos hortatur ut pro Christo

sto indeficientes patiantur, eūdem tanquam viuum patientiæ exemplum intuentes. *Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt ne fatigemini animis vestris deficientes.* Hcbr. 12. si enim ob oculos quis passum sibi Christum proponat, in laboribus nūquam deficiet. Hoc eodem se exēplo animabat spōsa Christi, eius videlicet Ecclesia, vnde Cant. cap. 1. sic dicitur in persona eiusdem. *Fasciculus mirrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.* In quē locū sic ait Beda. *Christus tanquam mirrhæ fasciculus tunc inter vbera sponsæ commoratur, cū Ecclesia mortem sui redemptoris intimo corde meditatur.* Hac eādem meditatione, Christiq; exemplo Petrus Apostolus epistol. 1. cap. 4. armare nos voluit cum dixit. *Christo igitur in carne passu, & vos eādem cogitatione armamini,* hoc est, vt habetur in textu græco, eandem cogitationem velut arma induite. Vbi notandum est verbum *armamini*, impugnationem sonare, & præliū, vt significetur fortitudo passionis Christi, cuius vel sola meditatione si armemur, omnes ani-

mæ hostes à quibus impugnamur, superantur. Vnde beatus Bernardus sic eadem verba videtur commentari. *Tanta est, inquit, virtus crucis Christi, vt si in mente fideliter habeatur, nulla libido, nulla peccati præualere possit inuidia, sed continuo ad memoriā eius, totius peccati, & mortis, scilicet spiritualis fugatur exercit⁹ &c.* Similiter & Gregor. *Passio, inquit, Christi si ad memoriā reuocetur, nihil tam durum, quod non æquo animo tolleretur, &c.* Quo sensu intelligit etiā D. Thomas illud Tren. cap. 3. *Dabo illis scutum cordis laborem meum; quem admodum etiam idem Thomas explicat prædictum Petri verbum in hunc modum. & vos eādem cogitatione armamini, id est, eius passionem recolite, & patimini pro eo similia. Glossa similiter eadem verba sic exponit. Sicut ipse sponte, & nos sponte, sicut ipse omnia tolerat, & nos toleremus.*

Ecce vidimus, dilectissimi, Petri rationem quam maximā habere vim ad voluntates etiā rebelles cōpellendas: quis enim erit seruus, quem pigeat eandē cum Domino subire fortunam, maximē si recolat Dominū nostrum

Bern.

Greg

Annotationes in Euangelium

strum Iesum Christum pro ser-
uis etiam inutilibus acerbissi-
mæ, durissimæq; mortis subij-
se sententiam? Eandem quoque
rationem Domini ad seruos me-
minit Paulus. 2. ad Corint. 4. vbi
enim nos habemus, *semper mor-*
tificationem Iesu in corpore nostro
circumferentes, legitur in textu
græco, *Domini Iesu*, quo loco
Apostolus addit Domini cog-
nomen, ne seruos pigeret pati
similia, sed mortificationem li-
benti animo susciperent, quam
& à Domino uersorum pro-
pter hominum salutem, & ser-
uorum libertatem susceptã vi-
debant.

5. Notandum est autem in ver-
bis Apostoli, verbum illud, *cir-*
cumferentes, in quo inuicitur mor-
tificationem Iesu, quam Apo-
stolus simul cum alijs discipulis
se in corpore suo circumferre glo-
riatur, esse velut arma fortissi-
ma ijs, qui læsionem famæ, aff-
ctionem corporis, & id genus
alia, vel etiam ipsam mortẽ pro
Christo patiebantur: hæc enim
omnia mortificationem IESV
Apostolus appellauit; denique
his omnibus Christi fideles, præ-
sertim quæ ij, qui pro eiusdem
Christi fide, & veritatis confes-

sione martyrium quotidie ex-
pectabant, veluti armis circun-
dati, & circum amicti incedebant.
Vnde Regius vates huiusmodi
erga suos munitione sub scuti
etiam metaphora ait in Psal. 90. *Ps.*
Scuto circumdabit te Veritas eius,
non timebis à timore nocturno; à
sagitta volante in die, à negotio per-
ambulante in tenebris, ab incursum,
& dæmonio meridiano. Vbi iuxta
expositionem Augustini, tenta-
tiones ignorantie timor noctur-
nus: peccata verò scientiæ sagit-
ta volans per diem appellatur. *Aug.*
In nocte enim, inquit, ignorantia
intelligitur, in die manifestatio.
Sunt, qui ignorantes peccant, &
sunt qui scientes. qui peccant ig-
norantes, à timore nocturno sup-
plantantur: qui verò scientes, à sa-
gitta volante per diem percussi sũt.
Ait igitur Augustin⁹ quod Chri-
stus Dominus ab omnibus istis
ita suos protegit, sicut scutum
protegere solet præliantẽ, quod
in se recipiens hostium ictus, mi-
litem, qui eo protegitur abire
facit illæsum.

Neque solum Christus Eccle-
siam scuto circumdat, hoc est,
protectione sua defendit quate-
nus homo, & caput ipsius, sed
eãdem quoque quatenus Deus
miri-

mirificè defendit: id enim Esaias
 cap. 26. disertis verbis ostendit
 cū de Messia sic prædixit. *in illa
 die cantabitur canticū istud in ter-
 ra Iuda. Vrbs fortitudinis nostræ
 Sion: Saluator ponetur in ea murus
 & ante murale.* Vbi Christus di-
 citur Ecclesiam tanquā murus
 ambire vndique; & vt huius pro-
 tectionis magnitudo explicetur
 non solum Christū Ecclesię mu-
 rū appellat, sed etiā ante mura-
 le, propter geminam secundum
 vtranq; naturam protectionē,
 qua Ecclesiā vndiq; tuetur. Idē
 evidēter prædixit Zacharias c.
 2. sub his verbis. *absque muro ha-
 bitabitur Hierusalem præ multitu-
 dine hominum. & ego ero ei, ait
 Dominus, murus igneus in circui-
 tu: & in gloria ero in medio eius.*
 Nequis enim existimaret ex eo,
 quod dictum erat Hierusalem
 sine muro futuram, expositam
 fore hostibus: idcirco additum
 est, *ego ero ei murus ignis in cir-
 cuitu.* Vbi notādum est, non di-
 ci, ero murus lapideus, sed ig-
 neus, vt magnam, & insupera-
 bilem significet protectionem:
 quis enim, vt exponit Theodo-
 retus, poterit murum igneum per-
 transire? quin potius eo viso, hostes
 à longe terrebuntur.

Sunt qui per murum igneum,
 amoris murum intelligi volunt.
 Christi namque amore Ecclesia
 vndiq; cingitur: qui murus vsq;
 adeò inexpugnabilis est, vt pp-
 ter amorē in Christū, nullis ty-
 rānorum machinis Ecclesię ci-
 uitas vnquam potuerit expug-
 nari; tā inuictō in Christū amo-
 ris cincta muro: Intra quē murū
 se Paulus cōtinebat, indeq; pug-
 nans dicebat. *quis nos separabit à* ad Ro
charitate Christi? tribulatio, an an- ma. 8.
gustia? &c. Præcesserant multa
 fiducię argumenta; nempe *Chri-
 stus Iesus, qui mortuus est; imō, qui
 & resurrexit, qui est ad dexteram
 Dei, qui etiā interpellat pro nobis.*
 Ob tāta igitur amoris signa, qui-
 bus se Paulus vidit veluti muro
 circūdatum, quasi insuperabilis
 ait. *quis igitur nos separabit à cha-
 ritate Christi?* quasi firmā faciens
 consequentiam ab amore Chri-
 sti ad victoriam. quasi diceret.
 Christus nos sui amoris prote-
 git muro; ergo insuperabiles su-
 mus. nec aliquid nos poterit à
 charitate ipsius separare. tantis
 ergo, tamque inexpugnabilibus
 muniti præfidijs, talibus armis
 induti, tali muro circūdati, quis
 iam deficiet in cruce portanda,
 seu in Christo sequendo?

Annotationes in Euangelium

6. Præterea. *me sequatur. tanquã filius patrem, à quo ne deficiat manu ducetur: solet enim pater paruulum se sequentem manu ducere etiam in via plana ne deficiat ambulãdo; & in difficili-
liorib9 vię locis petit puer in patris vlnas suscipi, & sic potest difficiliora itineris facilius pertrã-
fire. Qua de re vide quæ dicũ-
tur in annotationibus in Euan-
gelium pro festo sancti Andreæ
Apostoli. Hanc verò patris in fi-
lios protectionẽ nouerat Esaias,
qui Deum exoraturus pro po-
pulo, sic eum alloquitur in cap.
E. sai. 67. Attende de cælo, & vide de
habitaculo sancto tuo: Vbi est ze-
lus tuus, & fortitudo tua, multitu-
do viscerum tuorum, & miserationum
tuarum? Super me continue-
runt se: tu enim pater noster, & A-
braham nesciuit nos, & Israel ig-
norauit nos. Tu Domine pater no-
ster, & redemptor noster; à sæculo
nomen tuum. Quo loco primum
innuit Propheta vsq; adeo Deũ
esse clementem, vt nec Abra-
ham, nec Iacob præ illo nomen
patris mereantur: idcirco enim
dixit; Abraham nesciuit nos, et Is-
rael ignorauit nos, nimirum, si cũ
Deo conferantur. Secundo ad-
uerte cum dicitur, Vbi est forti-*

tudo tua, multitudo viscerum tuo-
rum, & miserationum tuarum, ap-
pellari fortitudinem Dei ipsius
misericordiam, eo quod mise-
ricordiæ operibus maximè om-
nipotentiam suam declarare so-
leat. Tertiò. admirabũdus Pro-
pheta dixit, *super me continuerũt
se.* quasi nouum quiddam sit in
Deo posse misericordiarũ sua-
rum viscera continere, quin ea
liberaliter effũdat. Denique bis
appellauit Propheta Deum pa-
trem: fuit enim semel pater per
creationem, & iterum per re-
demptionẽ. Merito ergo Chri-
stus Dominus laboranti in cru-
ce portanda tanquam pater fi-
lio ait, *sequatur me*, hoc est tan-
quam filius patrem, à quo ma-
nu ducetur ne deficiat: nouit e-
nim Dominus reficere laborã-
tes, nouit paruulos suos de tri-
bulatione eripere, nouit suble-
uare crucem baiulantes, ne de-
ficient in via.

Vltimò. *sequatur me*, ait Do-
minus, quasi dixerit, sequatur
me martyrum ducem vsque ad
mortẽ si opus fuerit; ego enim
in ipsa morte possum vt Deus,
volo vt pater, debeo vt marty-
rum dux, ipsum martyrem cru-
cem portantem, gloria, & ho-
nore

nore coronare, & vitam tribue-
re sempiternam. Vt autē in cer-
tamine laborantes exemplum
haberent imitandum, parum esse
credidit Dominus Iesus, vt ex-
pendit Augustinus, hortari mar-
tyres verbo, nisi eos etiam suo fir-
maret exemplo. Voluit itaq; dux
esse martyrum, sicut prædixe-
rat Esaias cap. 11. vbi in perso-
na ipsius ait. *Ego quasi agnus mā-
suetus, qui portatur ad victimam:*
id enim ex Hebræo quidam ita
vertendū putauerunt. *Ego quasi
agnus dux reliquorum;* significa-
turque; Christū in passione fuisse
quasi agnum ducem gregis,
qui omnes martyres exemplo
suo anteiret, & ad mortem for-
titer appetendā animaret. Neq;
enim, vt ait Augustinus, martyres
potuerunt esse fortes, nisi intuerē-
tur eum, qui primus passus est: nec
talia sustinerent in passione qualia
ille, nisi talia sperarent in resurre-
ctione, qualia ipse de se ostendit.
Intuebatur huiusmodi agnum
gregis ducem, beatus ille Patri-
archa Iob non iam passum, sed
aliquando passurum, & sola spe
resurrectionis eius iam tunc in
suis tribulationibus ita confor-
tabatur, vt tormēta omnia, quæ
totius inferni manus in eū po-

luit excogitare, patienter tole-
rarit. Vnde percussus à planta
pedis vsque ad verticem capi-
tis, quasi patientiæ causam asig-
nans cap. 19. ait. *Scio enim quod
redemptor meus viuit, & in nouis-
simo die de terra surrecturus sum,*
Ec. Ex quibus verbis apparet
agnum Dei immaculatum non
tantum fuisse Christiani gregis
ducem moriēdo, sed etiam re-
surgendo; vtrumque enim ne-
cessarium fuit vt fructuosè dice-
ret crucē portanti, *sequatur me,*
prius videlicet ad mortem, de-
inde ad vitam resurrectionis, &
gloriam. Hinc est, quod Iudæi
ne mortuum sequātur, eum re-
surrexisse impudenter negant;
Regius tamen vates ad illorum
confusionem in Psalmo 17. ait. *Ps. 17
Viuit Dominus, & benedictus Deus
meus, & exaltetur Deus salutis
meæ;* quæ verba de Christi re-
surrectione intelligens Theo-
doretus commentario in hunc
locum, quoniā, inquit, *Iudæi Cru-
cifixum mortuum vocare solent,
Propheta exclamat, Viuit Domi-
nus, Ec. & non solum viuit, sed
etiam in cælos redijt, & volenti-
bus salutem offert.* Ecce ostendi-
mus quo pacto intelligenda sint
ea, quæ Dominus in Euangelio
dixit,

Iob. c.
19.

8.

Ps. 17

Theo-
doret.

Annotationes in Euangelium

dixit, *siquis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.*

Neque verò existimandum est seruatorem nostrum sine aliquo mysterio, crucis supplicium elegisse cum aliud quodcunque genus mortis sufficeret ad humanam salutem; imò non est negandum simpliciter, & absolute loquendo possibile fuisse Deo alio modo hominem liberare, quam per filij sui passionem, & mortem, quanuis alius modus convenientior ad liberationem humani generis dari non possit, vt ait August. 13. de Trinitate cap. 10. tom. 3. & ostenditur à D. Thoma 3. p. q. 46. ar. 3. Christus igitur Dominus sua nos voluit morte turpissima, videlicet, crucis, liberare, primò quidem propter exemplum, sicut ait D. Thomas quæstione vbi supra. art. 4. Ait enim beatus Augustinus lib. 83. quæst. *Sapientia Dei, hominem ad exemplum, quo rectè viueremus, suscepit; Pertinet autem ad vitam rectam ea quæ non sunt metuenda non metuere: & quia sunt multi, qui quanuis mortem ipsam non timeant, genus tamen mortis horrescant, voluit Christus in Cru-*

ce mori, quo mortis genere peius nihil fuit inter omnia genera mortis, vt nullum genus mortis homini esset metuendum. Vnde Augustin. serm. 18. de verbis Domini, si genus, inquit, mortis exhorrescit infirmitas, nihil eo tempore fuit ignominiosius quam mors Crucis: non enim frustra commendat Christi obedientiam Apostolus addit dicens. Factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, quod verbum ponderauit Chrysostomus sermone 7. in Epistolam ad Philipensis. Papè, inquit, quam magnam, & vehementer infabile est, quod seruus factus est; quod verò mortem sustinuit multo plus est: & aliud maius quiddam isto, & admirabilius: quoniam non quæuis mors istius similis est: ita namque omnium videbatur probrosissima. Ista plena dedecore: ista maledicta: maledictus enim omnis qui pependit in ligno.

Lactantius etiam firmianus lib. 4. Diuinarum institutionum cap. 26. Dicat, inquit, fortasse aliquis cur si Deus fuit, & mori voluit non saltem aliquo honesto mortis genere affectus est? Cur potissimum cruce? Cur infami genere supplicij, quod etiam homini libero videatur indignum? Cuius rei ipse optimam

ratio

Ang.
Diuus
Tho.

Aug.

rationem reddens ait. Ut is, qui humilis aduenerat, humilibus, & infirmis opem ferret, & in omnibus spem salutis ostenderet, eo genere afficiendus fuit, quo humiles, & infirmi affici solent; ne quis esset omnino, qui eum non posset imitari. &c. Recte ergo Christus Dominus discipulis suis, & in eis omnibus hominibus ait, tollat crucem suam, & sequatur me, hoc est, me imitetur. Hæc circa propositum euangelij thema adnotasse sit satis; ex ijs verò iam aliqua pro beato Blasio Christi martyre sunt iterum repetenda.

Primum igitur Sanctus Pontifex, & inclitus martyr Blasius Christi consilium observans ita semetipsum abnegare studuit, ut veterem hominem deponens cum actibus suis, iam cum Paulo dicere posset, *Diuo ego, iam non ego, diuit vero in me Christus:* neque enim sui abnegationem iacturam esse putabat, sed lucrum, sciens in ijs, qui se abnegare noverunt, Christum Dominum magnificari iuxta Pauli sententiam ad Philip. 1. *Magnificabitur Deus in corpore meo.*

Secundo meminerat sanctus

passum pro nobis Christum, omnibus exemplum reliquisse, ut vestigia eius sequerentur, qui vellent: omnibus enim loquitur cum dicit, *siquis vult venire post me.* &c.

Tertio potuit veraciter cum Propheta dicere, *tribulatio, & angustia inuenerunt me,* iuxta expositionem beati Ambrosij supra positam: si enim ille dicitur ab angustia inuentus, cui corona debetur, quiq; idoneus certamini à Dño iudicatur, merito inuentus à tribulatione dicendus est Christi martyr, qui ab Agricola præfecto nec blandis, nec minis adduci potuit, ut dijs sacrificaret, quam obrere, eodem præfecto iubente, primum virgicæsus, deinde in equleo ferreis pectinibus dilaniatus est: Postremo dempto capite, illustre fidei testimoniū Christo Dño dedit. Quare eidem martyri ex sententia Ambrosij corona debetur. Spe gaudet, ut Paulus dixit, in tribulatione gloriatur; gloriatur etiam non iam spe gloriæ filiorum Dei, sed ipsamet iam gloria cœlesti filiorum Dei.

(...)

Psal.
118.

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM

Lucæ cap. 12.

*Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ar-
dentes in manibus. &c.*

I.

Via Salvator noster regni cœlorum superius mentionē fecerat, & ad eius expectationem discipulos accendebat, docet modo, quo modo, quo studio, qua vigilantia, quo habitu regnum illud debeant expectare. Id vero declarat servorum exemplo, qui Dominū suum noctu reversurum expectantes, non solum vigiles, sed etiā præcincti, & expediti sunt, & faces habent incensas, ne cū Dominus venerit in mora sint dum se ad ministrandum præcingunt, facesque accendunt. Alludit autem ad morem orientalium, qui uti solebant vestibus longis, ideoq; ministraturi collectam vestem cingulo stringere solebant, ut expeditiores essent ad ministrandum. Vnde inferius Lucas refert Christum

dixisse, *Amē dico vobis quod præcinget se, & transiens ministrabit illis.* & cap. 17. *præcingete, inquit, & ministra.* & Ioan. 13. cū Dominus vellet discipulorum pedes lauare, *præcinxit se.* Petrus etiam Apostolus Actorum 12. iussus est ab Angelo præcingi, ut educeretur de carcere, essetque expeditus ad iter faciendum. & Tobias *Angelum præcinctum, & quasi ad iter paratum inuenit.* Tob. 5. Elias quoque *præcinctus lumbis currebat ante Achab.* 3. Regū. 18. & Elisæus Giezi puero dixit, *accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, & vade.* 4. Reg. 29. Itaque præcinctos lumbos habere, idem est, quod esse paratum. Et hoc est, quod ait Paulus ad Ephes. 6. *State succincti lumbos vestros, &c.* Petrus etiam epistol. 1. cap. 1. *propter quod, inquit, succin-*

Lucæ
17.

102

131

Act.

111

Tob.

5.

3. Reg.

18.

4. Reg.

29.

ad Ep.

ph.

1. Pet.

24.

succincti lumbos mentis vestrae, sperate in eam, quae offertur vobis gratiam. Esse verò in literali sensu sic explicanda verba praedicta, ostenditur ex sequentibus, nepe, *Et lucernae ardentes in manibus vestris, & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, &c.*

2. Solent serui cum dominus noctu venit, ardentes in manibus tenere faces, eosdemque praecedere. Hoc autem Christus Dominus à nobis fieri iubet: neque enim aliud faces ardentes significant, quam nos debere sic omnia ad excipiendum venturum iudicem Christum habere parata, ut nihil cum venerit, vel minimum praeparandum supersit: quid facilius quam pulsante Domino lucernam accendere? at qui hoc ipsum vult Dominus antequam ipse veniat factum esse: futurum est enim ut neminem expectet dum facem accendit. Huc pertinet parabola de decem virginibus quarum quinque fatuae dum irerent emere, clausa ianua foris remanserunt. Caeterum iam, quod attinet ad huiusmodi praeparationem, ex sacrae Scripturae, Sanctorumque Patrum testimonio sunt aliqua ad morum compositionem adnotanda.

Primò notandum est humanam vitam, viam, nos autem viatores à sacris, scholasticisque doctoribus appellari; eandemque vitam humanam militiam esse, iuxta illud *Iob. 7. militia est vita hominis super terram.* Vnde Paulus 2. ad *Thim. 2. Labora, inquit, sicut bonus miles.* Est igitur vita nostra via, qua ad patriam tendimus; & ut possimus facilius, celerique pervenire, abiecta peccatorum sarcina, virtutum armis induti, nobis iter est peragendum. Audiamus Apostolum ad *Rom. 13. hoc ipsum exhortantem. Abijciamus, inquit, opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Quae autem sint arma lucis nobis induenda, declarat dicens. Sicut in die honestè ambulemus, non in comestationibus, & ebrietatibus: non in cubilibus, & impudicijs: non in contentione, & emulatione: sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desiderijs, &c.* Quibus verbis Apostolus aperte ostendit opera tenebrarum, quae sunt abijcienda, ne tantò onere in via deficiamus: induiverò Dominum Iesum Christum praecipimur hoc est ipsius virtutes, ut à latronum incursibus, id est, à maligni spiritus

Iob. 7
2. ad
Tim.

Rom.
13.

3.

Annotationes in Euangelium

ad Ep.
vlt.

temptationibus, nos liberare pos-
simus. Hoc ipsum exhortatur
ad Ephes. vltimo cum ait. *Indui-
te vos armaturam Dei, ut possitis
stare aduersus insidias diaboli, &c.*
Quæ autem sit Dei armatura,
quam induere præcipimur, sub-
iungit dicens. *Stare ergo succin-
cti lumbos vestros in veritate, &
induti loriceam iustitiæ, & calceati
pedes in preparationem Euangelij
pacis. In omnibus sumentes scutum
fidei, in quo possitis omnia tela
nequissimi ignea extinguere; &
galeam salutis assumite, & gladiū
spiritus, quod est Verbum Dei.*

Greg.

Gregorius hom. 32. in Euā-
gelia addit, abijcienda etiā no-
bis esse terrena omnia, ne si ve-
stiti cum nudis spiritibus lucta-
ri velimus, ab iisdem facile ad
terram deiiciamur. *Qui, inquit,
ad fidei agonem venimus, luctamē
contra malignos spiritus sumimus,
qui nihil in hoc mundo proprium
possident: nudi ergo cum nudis lu-
ctari debemus: nam si vestitus quis
quàm cum nudo luctatur, citius ad
terram deiicitur, quia habet unde
teneatur: quid enim sunt terrena
omnia, nisi quædam corporis indu-
menta? qui ergo contra diabolum
ad certamen properat, vestimenta
abijciat ne succumbat. &c. In hu-*

ius rei figuram adduci potest
Dauid cum descendit cum Go-
liath Philisthæo in singulare cer-
tamen: cum enim indutus esset
armis Saul regis, *non possum, in-
quit, sic incedere. Nec prius Phi-
listhæum aggressus est, quam
armis exueretur. Quod ni fa-
ceret, forsitan pondere pressus
aduersus, Philisthæū non præ-
ualeret.*

Videte quid in hanc senten-
tiam dixerit beatus Bernardus
in sermone de duplici debito. *Ber-
In via estis, fratres, quæ ducit ad
vitam. Arduus quidem ascensus ci-
uitatis Hierusalem, ad quam ten-
ditis, ut potè per ipsam montis sum-
mitatem incisus: sed via compen-
diosior laboris magnitudinem, vel
temperat, vel excludit: vos enim
viam istam non solum itis, sed
curritis quia exonerati estis, &
accincti, nihil ponderis supra dorsa
portantes. Non sic aliqui, non sic,
qui quadrigas, vel quadrigalia
onera portantes, montis circuitum
ambire decernunt, & plerumque
per diuexa montis præcipitantur,
ut vix finem inueniant vite sue.
Felices igitur vos, qui vos, & ve-
stra reliquistis, per ipsum montis
verticem iter facitis ei, qui ascen-
dit super occasum, Dominus nomen
illi.*

illi. Illi verò, qui quavis Aegyptum fugerint, tamen ad quæquæ Aegypti tenerrimè reſuſpirant. Viã civitatis habitaculi non inveniunt. Sed voluntatum ſuarum graviffimis ſarcinis prægravati, vel ſub onere, vel cum onere cadunt, & vix ad curſum perveniunt deſtinatum.

Conſentaneus habet beatus Ioannes Chryſoſtomus homil. 7. in Act. Apoſtolorum: admirans enim quod ad vocem Petri dicentis pœnitentiam agite, vno die tria millia baptizati ſunt, ſic ait. Illi ſimul ut in certamen ingreſſi veſtes exuerunt, nos autem inſanientes, cum veſtibus certare volumus. (Vocat autem veſtes terrenam ſubſtantiam, quam ad pedes Apoſtolorum conuertentes apponebant) propter hoc antagoniſta noſter laboribus opus non habet: ſed impliciti in nobis iſtis ſæpè deiſcimur: idem enim facimus, quod ſiquis athletam pulvere aſperſum, nigrum, nudum, & ab arena, & ſole multum habentem luti, & oleo, ac luto ſimul deformatum conſpicatus, ipſe unguentum olens, acceptis ſericis veſtibus, & ſtolla uſquæ ad calcès demiffa, in arenam deſcendat: qui enim talis eſt, non impeditur,

ſolum, ſed omnem curam habet ne inquinetur, & diſumpatur veſtis, unde & primo aggreſſu cadet. tempus a deſt certaminis, & tu ſericis veſtibus indueris? & quomodo vinces?

Quantum verò periclitentur eorum ſalus, qui humanæ vitæ viam currere volunt non præcincti, docuit Bernardos cum ſic ait. periclitatur caſtitas in delictijs, humilitas in diuitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc mundo. Utinam ſaperes, & intelligeres, ac nouiſſima prouideres. Saperes, quæ Dei ſunt; intelligeres quæ mundi ſunt: prouideres, quæ inferni ſunt. Profecto infernum horrores, ſuperna appeteres, & quæ ad manus ſunt, contemneres.

Videamus iam beatiffimum Antonium humanæ vitæ viam ab adoleſcentia ſua expeditiffimè currentem; videbimus lūbos præcinctum, lucernas bonorum operum in manibus tenentem, quibus non ſolus ipſe viã vitæ præſentis feliciter perigit, ſed ipſius exēplo multi alij in eiufdem viæ ſtadio currētes, cęleſtis glorię brauiū perēniter acceperūt. Is igitur ſupradictam B. Bernardi ſententiã mente

Annotationes in Euangelium

reuoluēs, ne castitas in delitijs, neve humilitas in diuitijs, quibus paterna domus abundabat, posset aliquo modo periclitari, parentibus relictis, regularium canonicorum D. Augustini cenobium ingressus, mūdi quoq; illecebris se penitus abdicauit; quo factō illam secutus est Spiritus Sancti vocem, qua in Psal.

Pl. 44 hortatur dicēs. *Audi filia, & vide.*

Oblivescere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuū. Similiter, & illi

Saluatoris sententiæ acquieuit, qua dicit Lucæ. 14. *Si quis venit ad me, & non odit patrem suū, &*

Lucæ 14. *matrem, &c. non potest meus esse discipulus.* Huic igitur dominicę voci ita Lusitanus noster cordis aurem inclinauit, vt vere cū

Propheta dicere potuerit, *quid mihi est in cælo, & a te quid volui super terram? Deus cordis mei, &*

pars mea Deus in æternum. Ps. 72.

Pl. 72 Aug. Vbi Aug. sic habet. *Comparauit voluntati suę terrenę, premiū cęlestē: vidit quid ibi sibi seruaretur; & cogitans, & æstuans in cogitatione cuiusdam rei ineffabilis, quā nec oculus vidit nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, non dixit, illud aut illud mihi est in cæ-*

lo, sed quid mihi est in cælo? quid est illud quod habeo in cælo? quantum est; quale est? quid est? & cum non transit, quod habeo in cælo a te, quid volui super terram? seruas mihi tu in cælo diuitias immortales, te ipsum, & ego volui a te in terra, quod habet impij? defecit cor meum, & caro mea, Deus cordis mei. Hoc ergo mihi est in cælo seruatum, Deus cordis mei. Hęc Augustinus.

Quia vero pietas periclitari solet in negotijs, sicut etiā & veritas in multiloquio, ipse Christi athleta parentū negotia, & amicorū fugiens confortia, Olyssipone se contulit Conimbricam in eiusdem ordinis S. Augustini monasterium, vt ibi expeditius se se traderet diuinarum rerum contemplationi, mundi curis, parentum negotijs, & amicorū colloquijs expeditus. Ecce vidimus sanctissimum adolescentē mentis lumbos præcinctū; ecce audiuimus ipsum paternā domum, imò & natale solum reliquisse Spiritus Sancti vocem secutam, qua dixit, oblivescere populum tuū, & domū patris tui; videndum modo restat, quod etiam accensis lucernis exultauit vt gigas ad currendam viā.

Memi-

Matt. 11. Meministis dixisse Salvatorē nostrum Matth. 11. *Regnum cœlorum vim pati, & violentos rapere illud; quod sibi ante oculos proponēs beatus Antonius, nō pedetentim incedendū, sed maxima animi allacritate sibi currendam putavit viam mandatorum Dei, vt aliquando cum Propheta veraciter dicere posset, *viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum.**

6. Beatus Bernardus ad illum locum Gen. 28. quando Iacob vidit scalam, & angelos ascendentes, & descendentes, nota-uit impossibile esse aliquem stare in via virtutis, sed vel progredi, vel regredi oportere. Bern. *Numquid, inquit, sedentem quempiam, vel stantem vidit? non est stare omnino in pēdulo fragilis scalæ. Hoc est vitæ mortalis. aut ascendas necesse est, aut descendas. Si attentes stare, ruas necesse est. Minime bonus est, qui melior esse non vult. Et vbi incipis melior fieri nolle, ibi desinis esse bonus.* Id intelligens beatus Antonius, ne punctum quidem tēporis stare patiebatur, sed progredi semper studoit de virtute in virtutem, quousque videretur Deus deorum in Sion; de quo mirifice

intelligi potest illud Psalm. 83. Pf. 83. *Beatus vir cuius est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disponit: ibunt de virtute in virtutem, &c.* Ita ergo beatus iste sanctus ascensiones disposuit in corde suo, vt amore Christi martyriū sibi proposuerit subeundum. Quamobrem à Canonicorum Augustinianorū ordine ad Frāciscanum transijt, cum eiusdem ordinis religiosus paciscens, vt ad Sarracenos prædicandi Euāgelij causa mitteretur; quò cum primum facultatē obtinuit, ire properavit; sed infirma valetudine, quæ diu illum grauiter afflixerat in patriam redire coactus, cum ad Hispaniæ litora nauim appellere putaret, ventorū impulsu in Siciliam venit Dei prouidentia reseruatus ad plurimorum salutem, quos varijs in prouincijs reuocauit ad salutare pœnitentiæ fructus.

Notandum est autē ex Chrysof. Chry. solt. *tom. 1. martirium non euentu tantū æstimari, sed proposito etiā. Non cum decolatur, inquit, tunc fit martyr, sed ex quo propositum ostendit profitendi martyr est, etiamsi non patiatur, quæ martyres solent.* Vnde & Paulus. 1. Cor.

Annotationes in Euangelium

1. Cor. 15. cum semel tantum sit mortuus, quotidie, inquit, morior; propositio intellige: neque enim martyrio voluntas, sed voluntati martyriū de erat. Scio hæc, & alia si quæ sunt Sanctorum Patrum testimonia, intelligenda esse de martyrio p̄ quādam similitudinem, sicut loquitur D. Thom. 2. 2. q. 124. art. 4. cum de ratione martyrij sit actualis, & voluntaria mors pro Christo perpeffa, qua sola martyres accidentalem illum ornatum, qui dicitur aureola, consequuntur. Neque tamen Sancti illi, quibus fuit voluntas deliberata pro Christo moriendi, suo præmio carebunt, inter quos numerandus est beatus Antonius, quippè qui martyrij desiderio incensus, eiusque spe in dies ardentius inflāmatum Frāciscani ordinis habitū suscepit, ut facultate obtenta, in Africā nauigaret.

Dixerat Christus Dominus Apostolis, *Vos estis sal terræ*, quod non tantum Apostolis, sed omnibus etiam viris religiosi dictum est; ij enim cæteros omnes debent doctrina condire, & exemplo firmare; quemadmodum beatus Augustinus expo-

nens eadem Matthæi verba, annotavit, & hoc etiam si multum detrimenti in docendo patiantur: sic enim & sal, ut alias possit res condire, & salire, se ipsum prius consumit. Extat in hanc sententiā diuina auctoritas, vel potius præceptum Exodi. 32. cum enim Moyses cū Deo esset in mōte, cum eodemq; ageret sicut amicus agere solet cū amico, fecissetque populus vitulum conflabilem, & adorasset, *Vade*, inquit Deus, *descende*, *peccauit populus tuus, quem eduxisti de terra Aegypti*. Poterat Moyses Domino dicere. *Senhor que-reis que per qua a consolação q̄ tenho de vossa companhia por lhe acudir? si, que por evitar peccados tudo se ha de deixar*. Hinc est quod Ecclesiæ gubernatores, & pastores, & in vniuersum omnes, quibus alios defendere munus incumbit, clipei, seu scuta terræ vocari consueverunt. Quo sensu intelligenda sunt illa verba in Psalm. 46. *Dij fortes terræ vehementer eleuati sunt*; vel ut alij legunt; *principes, qui terræ sunt clipei*. Seu, ut legit beatus Hieronymus, *Dij scuta terræ*. Quemadmodum enim clipei ut hominem prote-

regant,

8.

Exod. 32.

a. R. viz.

Psalm.

1. Cor. 15.

Diuus Tho.

Matt. 5.

regant, haſtæ, gladijque in ſe recipiant iſtus, eodem modo prædicti terræ principes populum ſibi ſubditum protegere tenentur, etiamſi in ipla defenſione quidquam detrimenti patiatur. Extat ſingulare exemplum in 2. Reg. ultimo, ubi rex David ſic iratum Dominum allocutus eſt. *Ego ſum, inquit, qui peccaui, iſti, qui oues ſunt, quid fecerunt? Vertatur, obſecro, manus tua Domine contra me, &c.* Quasi diceret David. *Esta he Senhor minha obrigaçã, tomar ſobre mi o golpe pera q̄ lhe não chegue.* Ecce quid nobis faciendū inſinuauit Saluator noſter cū dicit, *Vos eſtis ſal terræ.* Salis autē munere functum fuiſſe beatū Antonium, ex his, quæ in totius vitæ curriculo egit facile patebit: quid enim aliud fuit ardens illud quotidianum martyrij deſiderium, quam diuinæ iuſtitie gladium, qui ſingulis vitæ momentis infidelium mentibus imminebat, ab eiſdem velle declinare, quasi dicēs Deo, *Vertatur, obſecro, manus tua Domine contra me: potius enim volo mortem ſubire, quàm vt iſti in infernum detrudantur in æternum puniendi.*

Fuit etiam beatus iſte ſanctus lux mundi, ſicque lucernas ardentes quoad vixit, in manibus tenuit, vt non ſolūm tenebræ vllę eū vnquam cōprehendere nequuerint, ſed omnibus etiā Chriſti fidelibus bene viuendo lucis exempla monſtrauerit. B. Ambroſius ait, in corpore Chriſti myſtico, hoc eſt in Eccleſia, Sacerdotes oculos eſſe; oculorum autem officiū eſt luce ſua corpori viam demonſtrare: inuehiturq; in eos, qui aliter agūt ſequentibus verbis. *Oculorum in corpore officiū voluntarius accipiſti, vt reliquū per te corpus ductum lucis haberet: & nunc quadā caligine vitiorū obtenebratus, nec te ipſum luci idoneum præbes, & alijs adimis lumen.* Longè aliter Luſitanus noſter, qui Pauli cōſilio acquieſcens ad Titum. 2. in omnibus præbuit ſe ipſum ſemper bonorum operum exemplum. Id quod etiam idē Paulus 2. Corint. 8. de ſe ipſo affirmans ait. *Prouidemus bona non tantūm coram Deo, ſed etiam coram hominibus, &c.* Nam, vt ait Auguſtinus, *Duæ res ſunt conſcientia, & fama. Conſciētia neceſſaria eſt tibi, fama proximo.* Tanta verò fuit huius Sancti fama virtutum, vt

9.

Amb.

Amb.

2. Cor.
8.
Aug.

Annotationes in Euangelium

amisso proprio nomine, ab omnibus iam nō Antonius, sed sanctus vocaretur. Et sicut cū Philosophum dicimus, Aristotelē omnes intelligunt principem Philosophorum; cum verō Apostolum nominamus, Paulū intelligunt principem Apostolorum: sic cum in obitu huius Sancti, Sanctum obiisse populus exclamabat, Antonium inter sanctos maximum, mortuum iam esse omnes intelligebant.

Solet à multis sanctus iste depingi, puerum Iesum in manibus habens, ipsumq; stantem, quo indicio demonstratur Deū precibus ipsius, votisq; continuo acquiescere, dicique posse ipsū continuo Deum præmanibus habere, vt eius misericordia in nos, quoties ei visum fuerit vta-
Prou.
21. tur. Prouerbiorum cap. 21. dicitur, *Cor regis in manu Dei*, hoc est, Deus vtitur corde regis pro vt vult. Cū ergo videamus puerum Iesum stantem in manu huius Sancti, nihil aliud intelligi posse videtur quam Deum ad voluntatem serui sui operari prout fidelium saluti videtur expedire. Id autem quotidie experimur, in quotidiana, & ppe infinita miraculorum opera

tionem, quibus mortalium necessitatibus subuenire consuevit, quæ esset longum numerare. ^{10.} Quam obrem sicut Bernardus meliflui cognomento agnoscitur; D. Thomas Angelici Doctoris; Gregorius Nazianzenus Theologi cognomentum sortitus est: sic cum miraculosum dicimus, statim Antonius noster intelligi consuevit.

In 2. lib. Reg. ca. 7. Legimus Regem David sic Deū orasse. <sup>2. Reg.
7.</sup> *Inuenit seruus tuus cor suū vt oraret te oratione hac.* Vbi notandū est cor nostrum tunc amitti, cū per peccatum à Deo recedit à quo per gratiam seruabatur. Et ne aliquis damnum huiusmodi patiatur (est enim omnium maximum) hortatur nos idē Prophetā in Psalm. 61. Cum sic ait. *Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere; ne scilicet, cordis iacturam faciatis; idem in Psalm. 39. de Cordis amissione conqueritur* ^{Ps. 39.} *dicens. Cor meum derelinquit me.* Esaias quoq; 46. *Redite, inquit, preuaricatores ad Cor.* Docuit aperte Saluator noster ^{Matth. 6.} *Matth. 6. Vbi est: inquit, thesaurus tuus, ibi est, & Cor tuum.* Si ergo in amissione cuiuscunque rei minime, annuli videlicet, equi, vel bo-
uis

uis ad Beatum Antonium con-
fugimus, vt nobis rem perditam
miraculosè restituat, quāto ma-
ioricum ratione in amissione
Cordis, hoc est, in mortali exi-
stentes, ad ipsum nobis erit con-
fugiendum, vt de perditam gra-
tiam inueniamus? Esse autem
hanc cordis amissi, seu gratiæ
inventionem miraculum maxi-
mū, colligo ex August. doctrina
tract. 2. In Ioan. quatenus habet
impij iustificationē maius esse
quam mundū ex nihilo creare.
Idē colligitur ex Psal. 50. illis ver-
bis, *cor mundum crea in me Deus.*
Et ad Ephes. 4. *Induite nouū ho-*
minem, qui secundū Deū Creatus
est. Et c. 2. *Creati, inquit, in Chri-*
sto Iesu in operibus bonis. Iam ve-
rō creatio cuiusq; rei, miraculo-
sa est. Dei enim virtutē requi-
rit infinitam. Qui ergo miracu-
lū maximū in se fieri vult obtē-
to huius Sancti, nullum maius,
vtiliusve exigere potest, quā vt
mundi cordis creationē à Deo
sibi velit impetrare.

Solent reges, si quādo bellum
ingruit, regni sui vrbes muris
fortissimis circūuenire, quibus
muniti ab hostium incurfibus
protegantur. Militiam esse vitā
hominis super terrā, & superius

ostensum est, & quotidie malo
nostro experimur. Muros tamē
habemus Dei videlicet sanctos,
quibus Deus solet populū suum
circūmunire, vt eorū protectio-
ne non solum ab inuisibiliū ho-
stium iaculis defendatur, verum
etiam eosdem, cū voluerit, pos-
sit facillime expugnare, iuxta
id, quod ait beatus Ambrosius.
Sanctum videlicet, & iustum ho-
minem, patriæ murū esse in expug-
nabilē. Huius muri defectu cor-
ruerunt Sodoma, & Gomorrha,
finitimæq; vrbes; Dixerat enim
Deus ad Abraham, *si fuerint de-*
cē iusti non delebo. Gen. 18. de le-
uit autem, quia inuenti non sūt.
Adde id, quod ait diuina Scri-
ptura 1. Reg. 7. *Facta est manus*
Domini super Phylisthaeos cunctis
diebus, Samuelis. Ex quib; verbis
patet filios Israel vivēte Samue-
le viro iusto, & sancto, fuisse sē-
per ab hostium impetu libera-
tos, insuper & ipsos Phylisthæos
ab Israelitis fuisse multis cladi-
bus attritos imperante Samuele.
Vnde & ipsi Israelitæ plus sem-
per Samuelis orationi, quā pro-
prijs armis confidebant: Dice-
bant enim, *non cesses ad Dominū*
clamare pro nobis.

Eodē spectat id, quod Deus
ait

Ambrosius

Gen. 18.

1. Reg. 7.

Annotationes in Euangelium

Ezec.
22.

ait Ezechielis cap. 22. *Quæsiui virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne disciparem eam, & non inueni; & effudi super eos indignationem meam, in igne iræ meæ consumpsi eos. Quemadmodū à cœlo ad terram, quia inter se distāt, nulla descenderet influentia si inter vtrunq; daretur vacuū: est enim opus medio per quod descendere possit: sic inter Deū, & homines vacuum foret, nec quidquā boni posset inde ad nos venire, nisi mediū, & mediator esset Christus Dñs, per quem tanquam per mediū omnia ad nos possunt à Deo bona provenire; ideo Ezechielis 22. Dicitur, *quæsiui de eis virum, &c.* Vbi notandū, est non omnes iustos æquales esse in gradu iustitiæ, & meriti, vnde licet tunc tēporis essent aliqui iusti in Ciuitate Hierusalem, sicut Hieremias, & Baruch, non tamen erant tanti meriti, vt per eorum orationes placeretur Deus sicut placatus est per orationem Moyfi in deserto erga filios Israel. Vnde hic non dicitur, *quæsiui de eis virū iustum, & non inueni, sed dicitur, quæsiui de eis virum, qui interponeret sepem, & staret contra**

*me oppositus. Quasi diceret. Licet essent ibi iusti aliqui, non tamen aliquis eorum erat tantæ iustitiæ, & meriti, quod posset quasi in oppositum stare contra diuinam iram. Et hoc, more humano loquendo. Vnde Glossa super illud verbum, *qui opponeret se, sic habet. Qui iræ meæ posset resistere.**

Verum si tantum iuuat inuenire aliquem tantæ iustitiæ, tantiq; meriti, imò tanti apud Deū ponderis, & authoritatis, vt sufficiens sit oponere se diuinæ iræ, ne disperdat peccatores, Ecce Domine Deus inuentus est in terra nostra beatissimus Antonius, tanti apud te meriti, vt in manu sua non solum iram tuam, sed & te ipsum ita habere meruerit, vt si è manibus eius exire velis ad disperdendū nos, opus sit tibi, sicut & Moyfi quōdam, dicere. *Demitte me vt irascatur furor meus contra eos.* Confidimus tamen, quod ipse in cuius manibus esse dignatus es respondebit, non demittam te nisi benedixeris mihi, & illis, pro quibus me interpono, vt salui fiant. (..?)

ANNOTATIONES
IN EVANGELIUM

Matth. cap. 16.

Quem dicunt homines esse filium hominis? &c.

Ioannes Euangelista Apocal. cap. 10. Refert vidisse se Angelum fortem descendente de caelo amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat ut Sol, & pedes eius tanquam columna ignis: & clamavit voce magna quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas. Vbi Roper- tus expendens verbum illud, (locuta sunt) observavit post Angeli rogitum locuta fuisse septem tonitrua, quia mysteria fidei ante adventum Christi Prophetæ quidem sonabant, sed ita obscure, ut articulate loqui minime videretur. Itaque tonitrua quidem erant, sed tantum tonabant, non loquebantur: post adventum autem Christi Apostoli eadem fidei mysteria ita enucleatè, & explicite prædicabant, ut merito dixeris hæc

alterius rationis, & prodigiosa esse tonitrua, quæ nimirum articulate, & humano more loqui possunt, ut ab omnibus percipiantur.

In huius rei figuram Deus cum in lege veteri se se sub nebulis, & nubibus ostenderet, Moysenque ipsum legis veteris typum balbutientem reddidisset Exod. 4. Tamen in lege nova sub linguarum figura super Apostolos insedit, ut nimirum, quæ obscure in lege veteri mysteria ostensa fuerant, Moysesque balbutiendo indicaverat, eadem ipsi linguarum instar, clare, & articulate loquerentur. Audi huius veritatis exactissimam probationem apud Hieremiam cap. 1. Qui in mysterio sacrissimæ Trinitatis tonitruum se fuisse constitutum, confusos & inarticulatos edes sonos.

Act. 17, Domine Deus, nescio loqui, quia

Exo 4.

Hier. 17

Annotationes in Euangelium

quia puer ego sum: ter enim dixit
 A, quæ balburentis pueri vox
 est, propter tres personas diui-
 nas, vt indicaret se comparatio-
 ne eius mysterij infantem esse
 nescientem adhuc articulatè lo-
 qui. è contrario autem mihi vi-
 dentur Apostoli tonitrua fuisse
 humanas voces prominentia, lo-
 quentiaque articulatè cum tri-
 nitatis mysteriis ita explicatè p-
 ponebant, vt tres personas di-
 uinas suis nominibus, Patris, &
 Filij; & Spiritus Sancti appella-
 rent, sicut illis præceperat Chri-
 stus Dominus Matth. 28. *Eun-
 tes docete omnes gentes, baptizã-
 tes eos in nomine Patris, & Filij,
 & Spiritus Sancti.*

Matt.
28.

Hanc eandè ob causam cre-
 dendum est Saluatorem nostrũ
 interrogasse discipulos suos, quẽ
 dicunt homines esse filiũ hominis?
 non quod ipse ignoraret, sed
 vt beatus Petrus ex omnium
 persona id, quod Prophetæ ali-
 quantulum sub obscurè, & velu-
 ti balbutiendo sonuerant, ipse
 iam luce clarius meridiana præ-
 dicaret dicens, *Tu es Christus fi-
 lius Dei viui.* Et hoc est, quod ait
 Paulus I. Cor. 14. *linguæ in sig-
 num sunt non fidelibus, sed infide-
 libus: prophetiæ autem non infide-*

I. Cor
14.

libus, sed fidelibus. In quem locũ
 D. Thomas sic ait. *Donum lin-
 guarum datum est non fidelibus ad
 credendum, quia iam credunt; sed
 infidelibus vt conuertantur. Pro-
 phetiæ ergo datæ sunt ad instru-
 ctionem fidelium, qui iam credũt;
 linguæ verò ad arguendos infide-
 les, vt excusationem non habeant
 si non credant.* Petrus igitur hãc
 orthodoxæ fidei veritatem, quæ
 à prophetis fuerat obscurius in-
 culcata, ita iam clara voce præ-
 dicauit, vt à nullo possit igno-
 rari. Prophetauerat Michæas c.
 5. testatusq; fuerat diuinã Chri-
 sti generationem sub his ver-
 bis. *Egressus eius ab initio à diebus
 æternitatis.* Vbi per egressum
 intelligi voluit emanationẽ di-
 uinam, qua filius à Patre ema-
 nat; cum verò ait, *à diebus æter-
 nitatis,* intelligi voluit filium nõ
 vtcunque, sed semper à Patre
 generari, sicut ait ipse pater in
 Psal. 2. *filius meus es tu, ego hodie
 genui te.* Hanc verò Christi ge-
 nerationem, quam confiteri te-
 nemur clariũs prædicauit Pe-
 trus dicens, *Tu es Christus filius
 Dei viui.*

Diui
Tho.

3.

Mich

Pl.

Meminisse oportet hoc loco
 id, quod Ioannes Euangelista
 cap. 1. sui Euangelij scribit, nẽ
 pe

Ioan

pe omnes Christi fideles filios Dei appellari, & esse. Quotquot, inquit, *receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Id quod multo ante prædictum fuerat in Psal. 81. *Ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes.* Vbi nullo modo intelligendum est illos natura esse filios Dei, sed gratia, hoc est, filios Dei esse, in Cruce pro mundi salute mortui. De quibus Dei filijs loquitur Esaias c. 53. Cum sic de Christi generatione in cruce, prophetavit. *Si posuerit animam suam, videbit semen longænum.* Et eodem capite de eisdem ait. *Generationem eius quis enarrabit, quia abscisus est de terra viventium?* Quasi dixerit; nõ mirum si tantam habere debeat filiorum generationem, quoniam ipsa morte, instar plantæ putabitur, vt fortius erumpat. Iuxta quam expositionem perinde fuit Christum in Cruce pati, atq; instar plantæ putari, vt ex ipso infinita propemodum filiorum multitudo germinaret veluti exputatione arboris copiosa frondium, atque ramorum multitudine solet pullulare. Hanc verò filiorum multitudinem Christus Ecclesiam appellavit cum dixit, *Super hanc petram ædifica-*

bo Ecclesiam meam. De qua etiã Ecclesiæ ædificatione Propheeta in persona ipsius Christi locutus est in Psal. 128. Dicens. *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.* Quem locum, vt obseruauit Theodoretus, Aquila sic transtulit. *Supra dorsum meum arauerunt peccatores.* ea verò similitudine significatur Christi dorsum quasi tellurem frugiferam fuisse, flagellis, & verberibus proscissam, & aratam, vt in eam sementis vniuersæ Ecclesiæ iaceretur, ex qua infinita fidelium seges pullularet. Eodẽq; modo supra dorsum martyrum arant persecutores, & seminant segetem meritorum; & iuxta vulgatam editionem (*fabricarunt peccatores*) fabricant illis pulcherrimas gloriæ coronas.

Pl. 128

Theo

Et porta inferi non præualebunt. &c.

4.

HVius Christi promissionis veritatem videtur regius vates præuidisse, cum in persona ipsius Ecclesiæ victricis, & lætabundæ ita cecinit. *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, dicat nunc Israel; sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, et erim*

Pl. 128

non

Annotationes in Euangelium

non potuerunt mihi. Quo loco ad literam sermo est de Sinagoga, cuius pueritia in Aegypto fuit ubi coepta est eius persecutio. Et generalius de Ecclesia, quae in sua infantia oppugnata fuit cum Cain Abelem fratrem obtruncavit. Sic enim hunc locum intelligit Augustinus in comento. *Magnus, inquit, affectus sic coepisse quasi aliquid iam loqueretur: videtur enim non capisse, sed respondisse. Respondet autem quarelis, & cogitationibus infirmorum: capere expugnauerunt me a iuuentute mea. Num quid illa non peruenit ad senectutem, quia non cessauerunt illi impugnando? consoletur igitur se Ecclesia de praeteritis exemplis: & dicat. Etenim non potuerunt mihi, &c. Quomodo enim euerteret, & solo xquare potuissent illud & difficiu, quod supra Christi dorsu, hoc est firmissima Petra erectu fuerat, scilicet, Tu es Christus filius Dei viui?*

Iunctam vero Ecclesiae potentiam, aduersus quam portae inferi non praeualebunt, describit Amos cap. 7. Vbi iuxta translationem septuaginta ita legimus. *Ecce vir stabat super murum adamantinum, & in manu eius adamantas, & dixit Dominus ad me: quid*

tu vides Amos? & dixi. Adamantem. Ecce ego iniiciam, ait Dominus, adamantem in medium populi mei Israel. Vbi cernis Ecclesiam esse murum adamantinum, hoc est, omnino insuperabilem; & Christum Dominum appellari adamantem in manu patris constitutum, ab eoque iactum in Ecclesiam, imo in orbem vniuersu, ut eius vim omnino inuictam aduersus hostiu suoru potentiam declararet. Vnde apud Hieremiam c. 50. Dicitur contractus, & contritus esse malleus vniuersae terrae; id est daemones, eiusque sectatores, siue heretici sint, siue tyranni, quonia muru Ecclesiae adamantinu, Adamantemq; Christu, alternis ictibus frangere cu conatur, ipsi potius ab adamantis vi insuperabili, conteruntur. Ea de fortitudo exprimitur Esai. 54. Ecce ego, inquit, sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in saphiris, & ponam Iaspidem propugnacula tua. Quem locu beatus Hieronymus intelligit de immobili Ecclesiae firmitate: est enim saphirus gema durissima; iaspis autem aduersus timores vim habet. Est ergo Ecclesia fundata in saphiris, quia supra diuinam virtute, & potentiam iacta habet fir-

Aug.

Amos
7.

missima fundamenta. Propugnacula etiam murorum sunt ex iaspide, quia nihil sibi ab hostibus timet.

Verū non est prætereunda eiusdē loci, iuxta septuaginta, trāslationē, q̄ sic habet. *Ecce ego præparabo tibi Carbunculum lapidē taū.* In quē locū Cyril. Alexādrinus docet per Carbunculū Christi esse intelligendū: cuius similitudinis eā affert rationē: *quonia, inquit, qui in Christū crediderit non pudifiet.* Id autē non caret difficultate, cū Carbunculus sit gēma rubicunda. Sed ea similitudo iuxta Cyrili sententiā sic videtur accipienda. Fideles cū sanguine Christi valde rubeant, quantūcumq; iniurijs afficiantur, non possūt amplius rubore suffundi, vt confusionē præferant, quia iam per Christi imitationē, omnē confusionis ruborē induerunt: sicut is, qui maxime esset natura rubicundus, nō posset amplius rubore suffundi, quēadmodū prædixit Esaias c. 28. *Qui crediderit, inquit, nō festinet; quod exponētes septuaginta transtulerunt, qui crediderit in eum non confundetur.* Quam trāslationem securus est beatus Petrus in prima sua Cantic. cap, 2.

Itaque non festinare est non confundi, sicut festinare idem est, quod confundi: solent enim qui pudore afficiuntur cito discedere, & festinare, ne confusio eorū appareat. Nostri quoque Lusitani idiotismū Hebræum eodem sensu imitantur, currere pro pud fieri vsurpantes. Dicimus namque de illo, qui pudore afficitur. *Correose, ou esta corrido.*

6.

Porta inferi non praevalent.

Vidit Ioannes in Apocal. cap. 12. Mulierem amictā sole, hoc est, Ecclesiam amictā Christo, propter singularē protectionē, quavnde quaq; ab eo munitur. De qua protectione loquitur Propheta in Psalmo 124. cum sic habet. *Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, non commovebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem. Montis in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi sui.* Id circo etiam Esaiæ 27. Dicitur Christus Ecclesiā sicut murus vndiq; ambire. *In die illa cātabitur cāticū istud in terra Iuda. Vrbs fortitudinis nōstra Sion: Saluator ponetur in ea*

Apoc. 12.

Ps. 124

Esai. 27.

Annotationes in Euangelium

murus, & ante murale. Quo loco notandum est, ut huius protectionis magnitudo explicetur, Christum non solum Ecclesie murum, sed insuper ante murale appellari, propter geminam secundam utranq; naturam protectionem, qua Ecclesia undiq; tuetur: qua de re vide ea, quae adnotauimus supra pro festo B. Blasij ubi hic Zachariae locus copiosius explicatur, nempe. Ego ero eis murus ignis in circuitu, ut in gloria ero in medio eius, in Hebraeo, ut aliqui adnotarunt, pro eo quod nos habemus (in gloria) habetur verbum significans etiam iecur, ex quo nimirum coctum alimentum in reliquas partes diffunditur; & purificatus sanguis, reliquis membris alendis transmittitur; quam iecoris similitudinem, ut notauit Arius Montanus commentario in Zachar. Summo mysterio ad se transferens Deus, significauit se Ecclesiae suae, quae corpus ipsius est mysticum, necessarium alimentum, vitam, virtutemq; communicaturum. Immo futurum tempus, quo totum sanguinem per passionem in omnia Ecclesiae membra ad alimentum transfunderet; & in Sacramento Eucharistiae man-

Zach.
2.

Arius
Mont.

ducandum corpus, & bibendum sanguinem fidelibus tribueret, iuxta illud quod de filiis Aquile dicitur Iob. 39. *Pulli eius lambent sanguinem.* Qui locus ad Sacramentum Eucharistiae referri potest, in cuius participatione fideles pulli aquilarum vocantur, quia huiusmodi sacramentum maxime perspicacem, & aquilinam fidei aciem desiderat.

Tantis ergo Ecclesia munita praesidijs tantum abest, ut persecutionibus fracta possit aliquando corruere, quod ipsa potius tyrannorum eam persequentium vires facile franget: Id enim multo ante praedixit Zacharias Propheta cap. 12. Hac eleganti similitudine. *Et erit in die illa ponam Hierusalem lapidem oneris cunctis gentibus: omnes, qui leuabunt concisione lacerabuntur.* Huius verò similitudinis rationem exponit beatus Hieronymus in comment. suis super Zachar. mos, inquit, *est vrbibus Palestina, & in viculis, opidis, & castellis rotundi ponantur lapides grauissimi ponderis, ad quos iuuenes exercere se soleant. Sensus ergo talis est. Ponam Hierusalem lapidem oneris cunctis populis quasi grauissimum lapidem*

Et tibi dabo claves Regni
Cælorum.

ECce nobis, fratres, mira Petri dignitas iam incipit apparere, de qua Bernard. serm. 69. in Cant. Dedit, inquit, Christus, accepit Petrus, nec inflatus de scientia, nec præcipitandus de potentia. Et hæc claves quæ? Potestas aperiendi, & claudendi, atque inter excludendos, & admittendos discretio. Mira Petri dignitas, qua Christo persimilis apparet: de Christo enim ait Angelus Mariae: dabit ei Dominus Deus sedem David patris eius: eadem sedes, & Cathedram Petro concedit, de qua Psaltes ait, & in cathedra seniorum laudent eum. Christo regnum stabitur in æternum: sic & Petro, quia porta inferi non præualebunt adversus illius regnum. De Christo Elias ait. Dabo clavam David super humerum eius: claudet, & nemo erit, qui aperiet, aperiet, & non erit, qui claudat. Ita Petro nunc dicitur, dabo tibi claves regni Cælorum: quodcumque ligaveris super terram erit ligatum, & in cælo, & quodcumque solueris erit solutum. &c. Adde in eandem sententiam, quæ habet B. Ioannes Chrysostomus lib. 3 de sacerdotio. Pater, inquit, om-

Bernu

8.

Es. 2

Chry
lost.

Aa

ni-

pidem subleuandū: leuabunt quidē eū, & pro viriū varietate vastabūt sed necesse est ut dū leuatur, in ipso nixu, & leuatione ponderis, grauisissimus lapis cissuram aliquā in leuantium corporibus derelinquat. Super Ecclesia verō sic interpretari potest, quod cūcti persecutores, qui contra domū Dñi dimicarunt, inebriētur eo calice, quē vniuersis gētibus propinat Hieron. 25. Vbi bibant, & inebriētur, & cadā, & vomant, & insaniant. Hæc Hieron. Oportuit autē Ecclesiā persecutionibus exerceri, ut mira Dei virtus magis elucēret, quatenus ipsa ecclesia persecutionibus videretur augeri. Quā ob causam Iustinus in Dialogo cū Triphone persecutionē ecclesiæ putationi vineæ cōparauit. Vt enim, inquit, vineæ putatione ad libertatē prouocātur: ita Ecclesia persecutionibus crescit. Et Tertullia. in Apologetico cap. vltimo plures, inquit, efficimur, quoties mētīmur à vobis. Semē est sanguis Christianorū. Eodem pertinet, quod ait Chrysostom. serm. in Iuuentiū, & Maximū martyres. Sicut, inquit, planta rigatæ magis crescūt, ita & fides nostra oppugnata magis floret; neq; horti aquis irrigati ita germinant, ut Ecclesia si martyrum sanguine irrigetur.

Hier.

Zac.

Iusti.

25.

Tert.

Hier.

Chry.

Annotationes in Euangelium

nifariam potestatem filio dedit: ceterum video ipsam omnifariam potestatem à Deo filio sacerdotibus esse traditam: ipsi enim habent potestatem, quam Deus nec Angelis voluit esse datam: neque enim ad illos dictum est, quodcumque ligaueris super terram erit ligatum, & in caelis. &c. Denique ca est Petri potestas in Caelo, & in terra, ut dixerit Bernardus, quod praecedit sententia Petri sententiam Caeli. Cum autem Petro Dominus tale dederit potestatem mirum sane videri debet, id quod ait Bernardus in laudem ipsius Petri, videlicet eam accepisse à Christo potestatem, nec de scientia inflatum, nec de potentia praecipitandum.

Iob 24
6. Ecce in B. Petro iam Deus reperiet id, quod olim in B. Iob yronicè loquens requirebat. Si habes, inquit, brachiū sicut Deus, & simili voce tonas; circumda tibi decorē: esto gloriosus, & in sublimē erigere. Maius quiddam ostēdo in Petro, quam Deus in Iob Patriarcha requirebat: ipse enim suo modo brachiū habuit sicut Deus hoc est potestatem in commissā sibi Ecclesiā. Extendit brachiū suū, & traditis sibi à Christo clauibus aperit cælū, pascit Dei oves in terra: concedit eis insuper in purgatorio existētibz indulgē-

tias, ut in patriā celestē possint citius euolare. Simili etiā voce tonat dicēs remittuntur tibi peccata tua, quæ vox solius Dei est: Quis enim potest remitteret peccata nisi solus Deus. Cum igitur Petrus tantus fuerit in terra, non tamen idcirco in sublime erectus est, imò tantā à Dño accipiēs potestatem minimū se omnibus existimabat, in tantum ut dixerit. *exi à me Dñe quia peccator sum.*

Meminisse tñ oportet eos, qui similes à Deo acceperunt potestatem, id quod ait B. Greg. hom. 26. super euangelia, loquēs de ea potestate, quam apostoli à Christo acceperunt. *grādis, inquit, honor, sed graue podus istius est honor: durū quippe est, ut qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex fiat alienæ, & plerūq; contingit, ut hic iudicij locū teneat, cui ad locū vitæ minimē concordat: ac proinde cape agitur, ut vel dānet imeritos, vel alios ipse ligatus soluat.* Exodi quoq; c. 19. ait Dñs. *Sacerdotes, qui apropinquāt Dño Deo, sanctificentur, ne forte recedat ab illis Dñs.* Quibus verbis ostēditur, ut ait Theodoretus, *quāto sublimiores terrenis illos esse conueniat quibus diuinum munus creditū est.* Et Leuitici c. 4. praecipitur pro-
sus

sus cremari victima, quæ offer-
tur p̄ sacerdote: rationē reddēs
Theodoretus ait. *Vt integritatē
sacerdotis demonstraret, qui non ali-
quatenus, sed totū plane se dedica-
verit Deo vniuersorū. Quāobrē,
qui tāta fruūtur dignitate, me-
minerint posse quidē de tali as-
censu ita gaudere in Dño, vt
sciant tamen, sibi de lapsu sem-
per magnopere esse timendū.*

Solet virtutis præstantia cor
humanū ad superbiā inuitare,
sicut & altitudo alicuius ædifi-
cij efficit vt caput ambulantis
multoties euanescat. Quam ob
causam forte Petrus permissus
est Christū negare; sicut etiam
Apostolos Paul. ait 2. Cōr. 12. da-
tū sibi à Dño stimulū carnis an-
gelū sathanæ à quo colaphiza-
retur; assignansq; huius rei cau-
sam, *ne magnitudo, inquit, reuelat-
ionum extollat me.* Id autē vir-
tuti conseruandæ maximè expe-
dire ex eo ostenditur, quod ro-
ganti Paulo vt auferretur, dictū
est à Dño. *Sufficit tibi gratia mea;*
nā virtus in firmitate perficitur: eā
de obcausā propheta post lapsū
*ait in Pl. 118. bonū mihi, quia hu-
miliasti me. hæc est enim, vt ait B.*
Hierony. in omnib⁹ sola perfectio
sua imperfectiois cognitio. Hinc

est, quod Apostolus Paulus cū
tantus esset, vt Deus esse crede-
retur, vt refert Lucas Act. 14.
Priora tamē agnoscēs crimina,
de se ipso ait. 1. ad Cor. 15. *Ego
autē sum minimus Apostolorū, qui
non sum dignus vocari Apostolus,
eò quod persecutus sum Ecclesiam
Dei.* Petrus quoq; memor se
Dñm negasse adeò humiliatus
est, vt totū vitæ tempus cōsum-
plerit in huiusmodi delicto de-
plorādo, qua lacrymarū effusio-
ne ita profecit, vt de eo Ambro-
sius dixerit, *feliciter ille cecidit,
quā alij steterūt.* Vere quidē di-
ctū est feliciter illū cecidisse, cui
iam ante casum Dñs ignoscebat
dicēs. *Ego rogavi pro te Petre, vt
non deficiat fides tua; tu aliquādo
conuersus confirma fratres tuos.*
Lucæ c. 22. Neq; hoc insolitū
videri debet apud diuinā boni-
tatē, & clementiā, de qua B. Au-
gustinus ad illa verba eiusdem
Christi in cruce exaltati, videli-
cet, *Pater ignosce illis,* sic habet.
*illis iam patebat veniam; à quibus
adhuc accipiebat iniuriam: Non
enim attendebat à quibus patieba-
tur, sed pro quibus moriebatur.* De-
nique, vt plurimum, verum est,
quod ait Paulus ad Rom. cap. 4.
ubi abundauit delictū, superabun-

1. Cor.
15.

Amb.

Luc.
22.

Luc.
Aug.
Rom.
4.

Annotationes in Euangelium

laui & gratia. In tantū, vt Paulus dixerit. quid ergo? manibimus in peccato, vt gratia superabundet? absit. Cernitur autē efficacia pænitentiæ, & gratiæ abūdantia in hoc, quod aliquādo multo plus Deus reddit pænitēti, quā ante peccatū habuerit innocens: videmus enim Magdalēnā pænitentē multo clariorē, quam Marthā innocentem. Filius etiā ille prodigus, vt notauit Bernardus ad tantam gloriā peruenit, quod potuit ei filius innocēs, inuidere. Deinde ouis illa errabunda nūquā

Greg. pastoris humeros ascendisset, nisi erraret: quare B. Gregorius primorū parentum culpā felicē appellauit, quatenus in causa

II. fuit vt ouis illa nature humanę, quæ peccando perierat, à Deo quæreretur, inuentaq; pastoris diuini humeris imposita, hoc est diuinitati hypostatice vnita, in caulā cęlestis gloriæ portari mererēt. *Felix, inquit. culpa, quæ talē, ad tantū meruit habere redēptorem.* Aliās enim eadē culpa infelix potius dicēda esset, quatenus scilicet Dei offensa, non aliter ignoscenda quam morte ipsius redēptoris: hoc enim sensu eā quidā infelicē appellauit, alludēs ad verba Gregorij in hūc modū.

*fr. Frā
ciscus.
Ortis.*

Infelix, inquit, culpa, quæ tali, ac tanto indignit redemptore.

Alia potest etiā ratio assignari, eaq; potissima, obquam Deus permiserit lapsum Petri, cui potestātē dabat aliorū peccata relaxādi; nimirū vt Petrus proprię memor infirmitatis, alienæ libētius misereretur. Hæc enim fuit ratio cur Deus voluit vt Pōtiffices nō ex Angelis, sed ex hominibus assumerentur sicut ait *Paul. ad Hebr. c. 5. Omnis nāq; Pontifex ex hominibus assūptus, pro hominibus constituitur in ijs, quæ sunt ad Deū, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis: qui condolere possit ijs, qui ignorāt, & errāt: quoniā & ipse circumdatus est infirmitate.* Voluit igitur De⁹ vt Pōtiffex circumdatus esset infirmitate, vt erga peccatores circumdaret etiā misericordia, ne crudelitas ingrederet quāuis veller quaten⁹ à circumdātē misericordia impediretur. hac eadē ratione vtitur *Paul. ad Hebr. 4. Cum loquitur de Christo Pōtiffice secundū ordinē Melchisedech circumdato etiā infirmitate pro similitudine tamē absq; peccato. Nō habemus inquit, Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum per omnia, pro similitudine absquē*

absque peccato, ut misericors fieret. &c. Eodē pertinet id, quod ait ad Hebr. 2. nusquā Angelos apprehendit, sed semen Abrahae, unde debuit per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret. quę verba sic explicat Bernardus tract. de duodecim gradibus humilitatis c. 1. Vnde, hoc est, ex qua seminis assumptione: Debuit per omnia fratribus assimilari; id est oportuit, ac necesse fuit, ut similis nobis passibilis, nostrarū omnia (excepto peccato) genera miseriarū percurreret. Si quavis qua necessitate? Ut misericors, inquit, fieret. Ideo enim pati, ac tentari voluit, ut similiter passis, ac tentatis, misereri, ac compati ipso disceret experimēto: non dico, ut sapientior efficeretur, sed ut propinquior videretur, quatenus infirmi filij Adam suas illi infirmitates cōmittere non dubitavēt, qui sanare illas, & posset ut Deus, & vellet ut proximus, & cognosceret ut eadem passus. Hęc Bernardus. Idē sanctus, & mellifluus Doctor serm. 56. in cāt. eodē ferme modo, & sensu explicat verba illa cant. 2. En ipse stat post parietē nostrū respiciēs per fenestras, prospiciēs per cancellos appropiavit, inquit, parieti diuinus sponsus cum adhesit carni. Caro paries est, &

appropriatio spōsi, Verbi incarnatio. Cancellos, & fenestras, per quas respicere perhibetur, sensus carnis, & humanos dicit affectus, per quos experimentū cępit humanarū necessitatū. Deniq; languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Humanis ergo affectionibus sēsibusq; corporeis pro foraminibus usus est, & fenestris, ut miseriaminū homo factus, exprimēto sciret & misericors fieret. &c. Quo eodē lēsu intelligit, & exponit ibidē, illa verba Psal. 105. Dixit ut disperdiret eos, si non Moyses ele. ^{Ps. 105} Etus eius stetit in confractione in conspectu eius, ut auerteret iram eius ne disperderet eos. Quibus verbis vult allusionē fieri ad verbū Canticorū, stat post parietem nostrū. Solus, inquit, Christus in carne stetit, qui carnis peccatū non sensit. ^{13.} Quonā modo Moyses stetit in cōfractioe? quē admodū aut stetit si confractus est, aut si stetit, quomodo confractus est? & ego tibi ostēdo si vis, qui vere stetit in cōfractioe. Ego aliū noui neminem, qui hoc potuerit, nisi Dñm meum Iesum, qui certe in morte viuebat, qui corpore fractus in cruce, diuinitate stabat cū Patre, in dno nobis cum supplicans: in altero cum Patre propitians.

Annotationes in Euangelium

Quod si filio Dei Domino nostro Iesu Christo, cui propriū est misereri semper, & parcere, opus fuit nostras pati infirmitates, & miserias, vt misericors fieret, cœlestisq; Pater nō prius nostra dignatus est ignoscere delicta, quā vnigenitū filiū eadē in cruce portantē respiceret, quomodo ignosceret Petrus delin-

quentibus, nisi etiā, & ipse eisdē se infirmitatib⁹ circūdatū videret, meminissetq; se ante galliciniū in eadē nocte ter Dñm abnegasse? Permisit itaq; Dñs Petri casū, quia Pōtifex futurus erat. Vnde, & ipse Apostolus de se dicere potest id, quod in persona Didonis Poeta cecinit. *Non ignara mali miseris succurrere disco.*

Accep.
11

Pro die festo B. Mariae Magdalena

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM

Lucæ cap. 7.

Ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quod Iesus accubisset in domo Simonis leprosi. &c.

Xaggerat Euāgelista facinus mulieris, vt accumulet gratiā Saluatoris

Mulier, inquit, in ciuitate peccatrix. Grande malū non tantum peccasse, sed alijs quoq; causam extitisse peccādi. Audiamus Apostolū. 1. Cor. 8. huius peccati magnitudinē exaggerantē, cū scilicet aduersus idolothita māducantes, & ita scandalū præbentes infirmis fratribus sic arguit, Siquis viderit eum, qui habet scien-

tiam in idolo, idest tēplo idolorum, recumbentē, non ne consciētia eius cū sit infirma, & dīficabitur ad māducandū idolothita, & peribit infirmus in tua consciētia frater, pro quo Christus mortuus est? sic autē peccantes in fratres, & percutiētes consciētia eius infirmā, in Christū peccatis. B. Ioannes Chryostomus primū obseruat verba illa Apostoli, propter quē Christus mortuus est: quia videlicet, qui scandalū præbet, destruit opus Chri-

I.

1. Cor.

8.

Chry
stom.

Exo
11

Christi, quod ipse sua passione perfecit. Deinde obseruat idē Sanctus Doctor verbum illud, *percutientes; non dixit, inquit, scā dalizantes, sed percutiētes: etenim omni plaga grauius est scandalum cum scēpe mortem afferat. &c.* Vnde ipse Paulus capitulo sequenti postquam probauit deberi ab auditoribus concionatori victum, subiunxit se iuri illi voluisse cedere, ne quod offendiculum daret Euangelio Christi, *Non vsi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus ne quod offendiculum demus Euāgelio Christi.* Vbi Chrysostronus, *non dixit, inquit, euersionem, sed offendiculum, neq; simpliciter, sed aliquod offendiculum.*

Chry.
sost.

Gen.
21.

2.

Exod.
32.

Huius etiam peccati pernitiē metuebat Sara vxor Abraham cū videret Ismaelē Agar filium ludentē cū Isaac filio suo. Gen. 21. quē ludū aliqui referunt ad libidinē; pro cuius loci expositione, & intelligētia adnotarūt Hebraeæ linguæ periti, verbum Hebraicū, pro quo nos habem⁹, *ludentem*, multa significare. Primo significat ludū seu iocū. Secundo idolatriam; & de vtraq; significatione intelligi potest illud Exod. 32. *Sedit populus man-*

obam

ducare, & bibere, & surrexerunt ludere. Et quidē Paulus. 1. Cor. 10. Locum exodi de idolatria intellexit. Tertio, accipitur pro illudere vt Gen. 39. *Venit ad me seruus Hebræus vt illuderet mihi.* Quarto significat occidere. 2. Reg. 2. *Surgant pueri, & ludant.* Hoc est occidāt se inuicē digladiando. Quinto, significat venere exercere Gen. 26. *Aspiciens Abimelech Palaestinarum rex per fenestram, vidit Isaac iocantem cū Rebecca vxore sua.* Id est, debitū vxori reddentem.

Gen.
39

2. Reg.
2.

Gen.
26.

Ex hac verò tam multiplici huius verbi significatione, multiplex quoq; orta est propositi loci expositio. Primā, & tertiā, affert B. Hieronymus de sentētia Hebræorum, in traditionibus Hebraicis, *siue, inquit, quod idola ludere fecerit iuxta id, quod scriptum est Exod. 32. Surrexerunt ludere: siue, quod aduersum Isaac Ismael quasi maioris ætatis, ioco sibi, & ludo primogenita vendicaret, quod quidem Sara audiens non tulit; & hoc ex ipsius approbatur sermone dicentis. Eijce Ancillā, & filiū eius: non enim erit hæres filius ancillæ cū filio meo Isaac.*

Hier.

4. Expositio est Achatij apud Lypomanū in sua catena super

Annotationes in Euangelium

Genesim, Ismaelem scilicet tē-
tasse cautē occidere Isaac, vt ad
ipsum hæreditas deueniret; cui
videtur cōcinere illud Pauli ad
Galat. 4. *Quemadmodum is, qui*
Gal 4 *secundum carnem natus est, hoc*
est Ismael; persequebatur eum, qui
secundum spiritū, id est, Isaac, &c.

3. Quinta expositio est aliorū
ludum istum ad lasciuiam refe-
rentium; quam expositionem
tangit Lyrānnus; quasi Ismael
abuti voluisset Isaac; aut certē
eundem aliquod genus libidi-
nis edoceret quemadmodū do-
cet Glossa interlinealis. Ex his
verō expositionibus illæ vidē-
tur probabiliores, quæ lusum
istum ad idololatriam, vel tur-
pitudinem referunt: de vtraque
enim possumus accipere illud
Pauli ad Galat. 4. vbi lusum hūc
persecutionem appellauit. Quæ
enim maior persecutio esse po-
test, quam vt aliquis ad peccā-
dum alliciatur? quā ob causam
Lucas Euangelista Magdalenæ
peccatum exaggerādum puta-
uit dicens. *Mulier, quæ erat in ci-
uitate peccatrix.*

1. Re.
4. Eandem ob causam credendū
est Heli sacerdotem capitis de-
disse pœnas, vt refertur 1. Reg.
4. quod scilicet filios, qui po-

pulum à sacrificio auocabāt, &
cum foeminis ad ostium taber-
naculi deuotionis causa accu-
bantibus, turpem consuetudi-
nem habebāt, leuiter obiurgas-
set, vt habetur 1. Reg. 2. in quē
locū Beda iuxta literam, inquit,
non negligētē intuendū quod cor-
ripuit quidem filios Heli, sed quia
iustā correptionem spernentes ab-
ijcere supersedit, vna cum ipsis di-
sserijt. quid ergo nostri similes me-
rētur, qui emendare non audēt, &
quod cunctus populus clamitat, nes-
cire se simulant. Quantum verō
sit hoc peccatū collige ex ver-
bis contextus, vbi dicitur. *Erat*
autem peccatum puerorum grande
nimis, eò quod retrahebant homi-
nes à sacrificio Dei. 1. Regum. 2.
Secundò collige idem ex pec-
cato Dauid. 2. Reg. 12. à quo
cum iam absolutus esset, dicen-
te Natham, *Dominus transtulit*
peccatum tuum à te non morieris,
addidit; Veruntamen quia blas-
phemare fecisti inimicos Dñi, filius
qui natus est tibi morte morietur.
Hoc autem Dominus fieri ius-
sit, vt scandali culpam puniret.
Qua forte ratione prima mu-
lier acriori fuit sententia à Do-
mino pūnita, quia scilicet pec-
care fecerat virum suum offe-
rendo

rendo pomū: additum est enim illius supplicium cum dictū est, *multiplicabo arumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios, & sub viri potestate eris: ipse dominabitur tui.*

Quare non immerito Deus inuehitur in Episcopum Pergami; non eò præcipuè quod ferret in suo episcopatu libidinosos homines, sed quod ferret libidinem docentes, cuiusmodi erant Nicolaitæ, qui libidinem licitam esse prædicabant, quam ob causam ibidem discipuli Balaam appellati sunt; is enim docebat Balach mitteret scandalum coram filijs Israel. Numer. 31. vnde etiam maximè reprehenduntur illi Iudæi, qui Hierosolymis erexerunt gymnasiū, in quo gentilium leges, ac mores docerentur, quemadmodū videre est apud Iosephum libr. 4. antiq. & lib. 1. Machab. cap. 1. vbi sic legim⁹. *In diebus illis exierunt ex Israel viri iniqui, & suaserunt multis dicentes. Eamus, & disponamus testamentum cum gentibus, quæ circa nos sunt, quia ex quo recessimus ab eis innoverunt nos mala: & bonus visus est sermo in oculis eorum, & ædificaverunt gymnasiū in Hierosoly-*

*mis secundum leges nationum. Lyranus gymnasiū interpretatur scholā, in qua docerentur leges, & statuta gentiū. Nō defunt, qui hoc gymnasiū de prostibulo puerorū accipiūt. Quē admodum testatur Vgo Cardinalis in eum locū; concinitq; id quod dicitur in lib. 2. Mach. c. 4. nimirū Iasonem Oniæ fratrem, summum sacerdotium ambiētem, promisisse Antiocho talēta trecenta sexaginta, & ex redditibus talenta octoginta, & alia præterea centū quinquaginta, si sibi faceret potestatē constituēdi Hierosolymis gymnasiū, & Ephebiā, id est lupanar seu prostibulū Epheborum, hoc est adolescentiū. Ex quibus omnibus iam collige quantavis pœna dignā fuisse hāc mulierē, de qua Euāgelista loquitur dicēs, quod erat *Mulier in ciuitate peccatrix; non quidē tanta dignam pœna eam dixerim quia peccatrix, sed quia in ciuitate peccatrix, iuxta id, quod Christus Dominus ait Matth. 18. Qui scandalizauerit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur molla asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.**

Lyranus.

Vgo Card. 2. Mach. 4.

Matth. 18.

Annotationes in Euangelium

Ut cognouit quod Iesus ac-
cubuisset.

VT cognouit cœlestē me-
dicum in domū introisse
5. Simonis leprosi, ut eū à peccati
lepra curaret, qua ipsa quoque
periculosi⁹ laborabat, ægra cur-
rit ad medicum. *Ut cognouit*, in-
quit Euangelista. Multa tunc tē-
poris Maria, Domino docente
cognouit. Primò cognouit præ-
sentis vitæ tempus nostrū esse;
idq; maximo Dei beneficio no-
bis datū ad bene operandum,
Gal. 6. iuxta illud ad Galatas c. 6. bonū
facientes non deficiamus: tempore
enim suo metemus non deficientes.
Ergo dum tempus habemus opere-
mur bonum. Secundo cognouit
vitæ huius tempus appellari mi-
sericordiæ tempus. Psal. 101. Tu
Psalm
101. exurgens misereberis Sion; quia tē-
pus miserendi eius. quia videlicet
modo Dei misericordiā possu-
mus promereri. Quo etiā sen-
su dixit in Ps. 100. Misericordiā,
Psalm
100. & iudicium cantabo tibi Domine.
Aug. ubi B. Augustinus, non sine causa
inquit, dictum est misericordiam,
& iudicium, non autem iudicium,
& misericordiam: quia modo tēpus
est misericordiæ; futurum autem
tempus iudicij est. Idem signifi-

cavit Paulus 2. Cor. 6. illis ver-
bis. Ecce nunc tempus acceptabile,
Ecce nunc dies salutis. Tertio.
cognouit mulier hæc, tempus
præsens tēpus esse visitationis,
quia Deus modo nos per mise-
ricordiam, & beneficia visitat;
quod qui modo non cognoscit
ut resipiscat, certo sciat se esse
de numero eorum, super quos
Christus Dominus dicitur fle-
uisse Luc. 19. Vidēs, inquit, ciui-
tatē fleuit super eam; causamque
assignans subdit. Veniēt dies in te
& circumdabūt te inimici tui, &c.
Eò quod non cognoueris tēpus vi-
sitationis tuæ. Quartò cognouit
Maria nunc tempus esse nundi-
narum, iuxta illud Ezechiel. 7.
Venit tēpus, appropinquauit dies.
Eze
7. qui emit non lateatur, & qui vedit
non lugeat. Est ergo nundinarū
tempus emendi, & vendēdi, ea
potissimum de causa, quoniam
quemadmodū in nundinis vi-
liori solent pretio merces com-
parari: ita modo exiguo pretio
infinite propemodū merces cœ-
lestium bonorum acquiruntur,
iuxta illud 2. ad Cor. 4. Id, quod
in præsentem est momentanem, & le-
ue tribulationis nostræ, supra mo-
dum in sublimitate, æternum glo-
rie pondus operatur in nobis. Quo
loco

loco observandum est felicitate glorię appellari pondus, quia sua magnitudine eleuat, & tollit omnes vitę labores, ac difficultates: quippę quę eius comparatione leuissimę sunt, & nullius ponderis, sicut docet Paulus ad Rom. 8. dicens, *non sunt condignę passionis huius temporis ad futuram gloriam, quę revelabitur in nobis.*

Hęc eadem nundinarum similitudo vsurpata est à Christo Dño Luc. 19. illis verbis, *negotiamini dum venio.* quasi dixerit. modo negotiandi tempus est: postquam autę venero, iam nõ negotiandi tēpus est, sed negotiationis præteritę rationē reddendi. Quinto cognouit præsentem vitā tempus esse laborandi, iuxta id, quod Dominus roster ait Ioan. 9. *Me oportet operari donec dies est; Veni nox quando nemo potest operari.* Vnde & Regius vates Ps. 103. in eandem sententiam sic habet. *Posuisti tenebras, & facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestię sylvę: catuli leonum rugientes ut rapiant, & querant à Deo escam sibi. Ortus est Sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur. Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque;*

ad vesperam. Quem locum expendens D. Hieronymus super cap. 6. epist. ad Gal. ad illa verba, *bonū faciētes non deficiamus, Ortus est, inquit, nobis Dei sermo, sol verus, & congregatę sūt bestię recedētes in cubilia sua: pcedamus nos ut homines ad opus nostrum, & usque ad vesperam laboremus.*

Quo ex loco iuxta D. Hieronymi expositionem, collige eos homines, qui dū vitę huius dies daret, ad bene operandum non procedunt, sed veluti nocte delatibulo exeunt ad opera tenebrarum exercenda, non homines, sed belluas esse iudicandos; solumque eos homines censendos, qui ad bene operandum egrediuntur.

Sexto cognouit mulier ista peccatrix, tēpus redimere sua maxime interesse, iuxta illud Pauli ad Ephes. 5. *Videte itaq; fratres, quomodo cautę ambuletis non quasi insipientes, sed ut sapientes redimētes tempus, quoniam dies mali sunt.* Quo loco verbum, *redimētes*, varię exponitur. Prima expositio est; tempus cum hominibus datum sit à Deo, ut eisdē in bonis operibus feruiat, quasi captivum teneri, cum insumitur in malis, atque adeo rursus

Hiera

Eph⁵

7

Annotationes in Euangelium

Hier. rursus per bona opera redimē-
dum, & captiuitate in liberta-
tem quodammodo vendican-
dum. Quæ expositio est Diui
Pl. 54 Hieronymi. *Quando, inquit, in
bonis operibus tempus consumi-
mus, emimus illud, & proprium
facimus, quod malitia hominum
Gen. 6 venditum fuerat.*

Secunda expositio. sæpe Deus
peccatoribus tēpus, quod secū-
dū naturę cursum viuere debe-
rent, propter peccata diminuit.
Pl. 54. Viri sanguinum, & dolo-
si non dimidiabunt dies suos.
Quam ob causam illis centum
viginti annis, quos vsque ad di-
luuium Deus hominibus præ-
scripserat. Gen. 6. Viginti annos
detrahit, vt patet ex sacris lite-
ris. Cum igitur Deus soleat tē-
pus vitæ propter peccata dimi-
nuere; is qui bene agit, rectè di-
citur illud redimere quoniam
illud vitæ spatiū, quod propter
peccata erat sibi dei iudicio de-
trahendum, quodammodo re-
dimet bonis operibus, impletq;
dies omnes sibi ad viuendum a
natura definitos, moriturq; ple-
nus dierum sicut dicitur de A-
braham Gen. 25. Cognouit igi-
tur Maria, vt dictum est, tēpus
sibi datū esse Dei beneficio re-

dimendū. Cognouit, quod nisi
modo illud redimeret, tempus
non erit amplius. Apocaly. ^{Apoc.}
c. 10. *Tempus, ait Angelus ad Ec-
clesiam, non erit amplius;* id quod
non simpliciter Angelus locu-
tus est, sed maximo apparatu,
habens videlicet pedem dextrū
super mare, & sinistrum super
terram, manūq; ad cœlū ele-
uans iurauit per viuentē in sæcu-
la sæculorum, quia tempus nō
erit amplius; quæ omnia osten-
dunt magnum aliquod, & terri-
ficū enuntiari. Quid enim terri-
bilius quam nobis detrahi pœ-
nitentiæ tempus?

Denique cognouit Dominū
Iesum accubuisse in domo Pha-
risæi; & vt notauit Petrus Chry-
sologus, ac cliuem ad sibi mise-
randum supernam didicit ma-
iestatem, & ideo credidit, quod
esset ad veniam sibi promptus,
qui Pharisei venerat tam prō-
ptus ad mensam. *Non ad stantē
inquit non ad sedentem audet veni-
re peccatrix. Deus cum stat corri-
pit; cum sedet iudicat, prostratis cō-
iacet cum decumbit.* Ideo vt cog-
nouit, quod Iesus accumberet,
illuc eundem sibi credidit, vt
veniam impetraret in tempore
opportuno. Quid autē oppor-
tunius

tunius quam Christum quæ-
re eo tēpore, quo ipse ostiatim
peccatores ipsos quærebat, tan-
quam eleemosinam sibi à Deo
Patre erogandam? mirabilius
quiddam dixerim. Quid oppor-
tunius adueniā peccatricis, quā
Simonis conuiuium, in quo Do-
minus Iesus, vt notauit Chry-
sologus, nihil aliud quam Marię
conuersionem esuriebat? Phari-
sæi, inquit, domum Christus intra-
uit, non accepturus iudaicos panes,
sed pœnitentis lacrymas potaturus.
Deus delinquentium gemitus esu-
rit, sicut lacrymas peccatorum, &c.
Hanc igitur temporis oppor-
tunitatē Mariavt cognouit, cō-
tulit se in domum Pharisæi.

*Et stans retro secus pedes
eius.*

Multa nobis sunt hoc lo-
co adnotanda, vt simul
& nos cum Christo, & Maria
peccatrice in conuiuio pasca-
mur. Dominus accumbit pascē-
dus; stat autem peccatrix vt pas-
cat. Ille accumbit vt comedat,
mulier stat vt ministret. Quid
vobis videtur? poteritne Do-
minus noster aliquo modo pas-
ci à muliere peccatrice? multū
per omnem modum. Recolite

id, quod ipse met Christus alte-
rius peccatricis cibum esuriēs,
discipulis suis, vt manducāret
rogantibus responderit; *meus
cibus, inquit, est vt faciam volū-
tatem Patris.* Ioan. 4. voluntas
autem Patris est peccatorum
conuersio, iuxta id, quod scrip-
tum est, *non vult mortem pecca-
toris, sed vt conuertatur, & viuat.*
Talem ergo cibum peccatrix
Maria ministratura Domino esu-
rienti astabat, suam videlicet
conuersionem, quam in Phari-
sæi mensa Dominus esuriebat.

Cæterum cū peccatoris con-
uersio, & pœnitentia, eundem
statuat ante Deum, cum antea
esset retro, ad creaturam nimi-
rum conuersus, quid causæ esse
potuit cur Maria iam pœnitens
retro secus pedes Domini, &
non ante stetisse dicatur? puto
quod cū vellet se accusare stās
retro tacite præteritam vitam
considerabat, vnde & facie Do-
mini se indignā iudicabat, sciēs
Deum aliquando de quibusdā
peccatoribus dixisse, *abscondam
faciem meam ab eis, & considera-
bo nouissima eorum.* Deuter. 32.
quasi diceret. in pœnam tanto-
rum scelerum, quibus ad sua
quisque desideria conuersus, mi
hi

Ioan.
4.

Ezec.
18.

Deut.
32.

Annotationes in Euangelium

hi terga vertere non dubitavit, ego quoque abscondam faciem meam ab eis, demittamq; eos secundum desideria cordis eorum ire in aduentionibus suis. & considerabo nouissima eorum, mala videlicet, quæ eos à facie mea absconditos consequantur. Quæ autem mala sequantur eum, à quo Deus abscondit faciem suam, præuidebat, qui dixit. *Ne auertas faciem tuam à me, & similis ero descendentibus in lacum.* Psal. 26. vbi notandum est coniunctionem, & pro quia positam esse hoc sensu. *Non auertas Domine faciem tuam à me, quia similis ero descendentibus in lacum.* Hoc est (iuxta expositionem Augustini) *si auerteris Domine seu absconderis faciem tuam à me in profundum malorum deueniam.* Nam qui in lacum descendunt, hoc est, qui in profundum malorum veniunt, contemnunt, nimirum conuersionem suam, atque adeò in dies magis in deteriora decidunt mala. Quæ quidem mala iam præsentire videbatur impius ille Caim, vt refertur Genes. 4. cum dixit. *Ecce eijsis me hodie à facie tua, eroque vagus, & profugus super terram; omnis igitur, qui*

inuenerit me occidet me. Hieremix etiam cap. 15. ait Dominus ad Prophetam. *Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: eijce illos à facie mea, & egredietur. Dices ad eos hæc dicit Dominus. qui ad mortem, ad mortem, & qui ad gladium, ad gladium. &c.* Ecce ostendimus ex diuinis litteris mala, quæ sequuntur eictos à facie Dei, quæ omnia mulier ista peccatrix veluti rea restatur se fuisse emeritam, stans retro secus pedes Iesu.

Secundò stat retro sicut ovis, quæ perierat, sciens Dominum Iesum relictis nonaginta nouè in deserto, venisse vt inuentam imponat super humeros gaudens, & in caulam diuini gregis introducat. Denique stat retro, vt pòdus peccatorum suorum imponat super humeros Iesu: ipse est enim de quo Esaias cap. 53. dixerat, *Posuit in eo iniquitates omnium nostrorum.* Què sensum tradit beatus Apostolus Petrus in sua Epistola 1. cap. 2. *Tradebat, inquit, iudicanti se iniuste, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, iustitiæ viuamus, cuius liuore sanati sumus.* Notandum

9.

Psal.
26.

Aug.
in Psal
26.

Gen.
4.

dum est autē in prædicta Esaiæ auctoritate, pro eo, quod nos habemus, posuit Deus in eo iniquitatem omnium nostrum posse ex hebræo transferri, ut eius linguæ periti adnotarunt, Deus incurvere fuit in eum iniquitatem omnium nostrum. Ut sit sensus, peccata nostra instar numero- si cuiusdam exercitus in Chri- stum irruisse, eumque impres- sione facta occidisse. Sed ex hac peccatorum in Christum im- pressione illud effectum est, ut ipsa quoque peccata per Chri- sti mortem delerentur. Hęc igitur mulier fortē audierat Do- minum prædicantem, & inter alias hanc Esaię prophetiam ex- ponentem; audiensque eum in domo Simonis accubisset, eò se contulit, stetitque retro se- cus pedes eius, & non ante qua- si intra se dicens. Credo Domi- ne te esse illum, de quo Esaias prædixit fore ut aliquando sce- lerum nostrorum pondera por- tares; ecce iniquitates meæ su- pergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauata sunt super me. dixisti aliquando Do- mine, Venite ad me omnes, qui o- nerati estis, & ego vos reficiam. Exonera me Domine sicut per

Esaiam locutus es; refice ani- mam meam, sicut paulò ante promisisti. Hęc, & similia stans retro mulier sancta, lacrymis non ore promebat.

Non solum autē stetit retro, sed etiã secus pedes eius, quia, ut ait Aug. quæ malè tã diu ambulauerat, vestigia recta quarebat. In- uetiq; Salvatore nostro in do- mo Simonis, stat secus pedes ei⁹ ut Dñi vestigijs insistēs, amplius errare nō posset: & ut ait Chry- sologus, benè dicitur stare, quia iã cadere non potest, qui ad pedes Chri- sti meruit peruenire. Si enim ex fimbria vestimenti ipsius tanta potuit virtus exire, ut mulier, quæ duodecim annos sanguinis fluxū patiebatur, ubi primum eã tetigit sanata sit, quid mirum si cōtactus Christi pedum, Mariã carnis morbo laborantē in pri- stinã restituerit sanitatē? quod enim mulier hæc pedes Domi- ni tetigerit, docet Euangelista cū ait, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis tergebat, & oscula- batur pedes eius. Lacrymis igitur tetigit, capillis tetigit, manibus tetigit. Maius quid dā dico. labijs ipsis, oreq; tetigit, nec semel, & iterū, sed sepissime dicēte Dño, non cessauit osculari pedes meos.

Aug.

Chry- solog

Dein;

Annotationes in Euangelium

Deinde stetit Maria secus pedes Christi, eosque tenuit, ut eisdem iam deinceps quasi à facie colubri fugeret peccatum, sicut scriptum est Ecclesiast. 21. ubi notandum est non dictum esse quod resistat peccato, sed quod fugiat illud, quia sūt quædam peccatorum genera, quæ non nisi fugiendo vincuntur; cuiusmodi sunt peccata carnis. Vnde Apostolus 1. ad Cor. 6. *Fugite fornicationem.* Genesios quoque 19. volentes angeli eripere Loth ex illa ciuitate infami, monuerunt ut fugeret. *Salua, inquit, animam tuam, noli respicere post tergum tuum: nequæ stes in omni circa regione: sed in monte saluum te fac.* Quibus verbis, à peccato carnis longè fugiendum esse monuerunt; & omnē omnino occasionē euitandam: idcirco enim dixerunt, *ne stes in omni circa regione.* Cū igitur Maria Magdalena tandiu in via peccatorū steterit, ne dicam in cathedra quoque pestilentiæ sedisse, de periculo diuinitus admonita, Christi tenuit pedes ut securius, velociusque fugeret peccatum, quasi dicēs. Ecce Domine quia pedib⁹ meis malè ambulauī, tuos quæsiui,

inueni, ac tenui nec dimittam donec benedixeris mihi; pedibus tuis Domine, postquam benedixeris mihi, ita fugiam diabolicos incursus, ut deinceps spiritus immundus nequaquā possit apprehendere fugientē, pedumque tuorum vestigijs insistentem.

Hæc est illa fœmina, quæ, ut dicitur Cant. cap. 2. veraciter dicere potuit, *sub umbra illius, quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo:* est enim Christus Dominus lignū illud vitæ, quod Deus posuit in medio paradisi ad vitam in melius reparandam, quemadmodum intelligit B. Gregorius 12. Moral. cap. 4. explicans illud Prouerb. 3. *Lignum vitæ est sapientia eis, qui apprehendunt eam;* quem locum interpretatur de sapientia increata. Imò ipsemet Christus se lignum appellauit Lucæ cap. 23. *Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* verba etiam illa Psal. 1. *Erit tanquā lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo,* de Christo exponit Augustinus. Ad pedes igitur huius arboris Maria confugit, ut ab æstu carnalis concupis-

Eccl.
21.

1. Cor.
6.
Gen.
19.

II.

12.

Cat.

Gen.

Luc.

12.

cupiscentiæ liberetur, fructūq; gratiæ, & miserationis gutturi suo dulcē, gaudeat se inuenisse.

12. Nouerat mulier ista felix, suorum peccatorum turpitudinem vsque ad thronum iam diuinæ maiestatis ascēdisse, audieratq; fortè aliquando iuxta Esaiaë vaticinium Christum Dei filium datum fuisse à Deo, vt pro delictis totius mundi agnus innocens immolaretur. Oblatū igitur à Patre nobis agnum, Maria primum quærit, eiusque tenens pedes pro delictis suis nititur offerre ante thronum iustitiæ, vt vel sic veniam consequatur. Denique quia Christus Dominus non solū propter māsuetudinem agnus, sed propter diuinæ etiam potentiæ magnitudinem, qua omnia potest superare, leo in diuinis literis dictus est, ad pedes huius diuini leonis sancta iam mulier confugit, vt quæ diu fuerat diaboli pedibus conculcata, posset iam deinceps Christi pedibus ipsum cōculcare leonē, iuxta id, quod in Psalm. 90. scriptum est, *Super aspidem, & Basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem;* quo loco sermo est de viro iusto, qui habitat in adiutorio

altissimi, & in tribulatione sua, non desinit, vt liberetur, clamare.

Lacrymis capit rigare pedes eius.

ECCĒ qua voce Maria ad Dominum clamauit vt à tot, tantisq; posset delictorum vinculis liberari. Discamus & nos similiter ad Dominum clamare, vt à nostris etiam possimus absolui peccatis: sic enim peccatrix ista & exaudita, & liberata est. Clamemus non voce, sed lacrymis, quæ efficacius vociferantur ante Deum. Vnde est illud Psalmi 38. *Auribus percipe lacrymas meas.* Quo loquēdi modo non vteretur Propheeta, nisi sciret pœnitentium lacrymas suam habere vocem, qua diuinam excitant pietatem ad miserandum. Lacrymas pœnitentium dixi, alias enim non loquaces, sed mutæ potius lacrymæ dicendæ sunt, quippè quæ nec ante Deum loquuntur, nec ab eo exaudiuntur, quem admodum diuina docet scriptura de lacrymis Antiochi, de quo dicitur 2. Malach. c. 9. *Orabat selestus Deum à quo non erat misericordiam consecuturus.* Id, quod

Pl. 38

2. Ma
cha. 9

Annotationes in Euangelium

Hebr. 12. de impio Esau: non
 12. eum, inquit, inuenit locum poeni-
 13. tentiæ, quamuis cum lacrymis re-
 quisisset eam. Neque id mirum
 videri debet, cum non pecca-
 ta, sed temporale damnum ipse
 fleuerit. Huiusmodi autem la-
 crymas Gregorius Nazianzen.
 Greg. mutas appellauit, quales existi-
 Naz. mat fuisse illas, quæ in obitu so-
 roris suæ profusæ sunt; tunc e-
 nim solum loquuntur, cum ijs
 peccatum deploratur, quo mu-
 lier illa sanctissima soror Gre-
 gorij carebat. Lege Chryso-
 stomum homil. 5. ad Populum An-
 tioch. & homil. 5. de poeniten-
 tia tom. 5.

Cum igitur Magdalena ad pe-
 des Christi tantam effuderit la-
 crymarum copiam, vt eisdem
 potuerint Domini pedes riga-
 ri, idque ex sola peccatorum
 contritione, non est dubiũ quin
 diuinæ pietatis aures ad miseri-
 cordiã potuerit inclinare: Deus
 enim huiusmodi vocibus tan-
 quam suauissimo cantu mirifi-
 cè recreatur. Hæc est illa vox,
 de qua in Canticis Canticorum
 Cant. cap. 2. dicitur, *Vox turturis audi-
 2. ta est in terra nostra.* Turtur pro
 cantu gemitus habet: vnde vox

turturis allegoricè gemitus sũt,
 & lacrymæ poenitentium, qui-
 bus Deus ita recreari videtur,
 vt non semel, & iterum, sed sæ-
 pius, ac semper, si id fieri posset,
 poenitentium voce velit oble-
 ctari: sponsæ namque gemibun-
 dæ loquitur in eodem cantico
 Canticorum cum ait, *sonet vox
 tua in auribus meis: vox enim tua
 dulcis, & facies tua decora.* Quod
 vero de gemitu loquatur ani-
 mæ poenitentis, ex præcedenti-
 bus colligendum est: dixerat e-
 nim paulò superius. *Vox turturis
 audita est in terra nostra;* qua vo-
 ce, poenitentium gemitus dixi-
 mus allegoricè significari. Tunc
 quasi voce illa gemibunda de-
 lectatus, cupiens iterum oble-
 ctari, sic eandem turturem, hoc
 est animam lacrymantem ad cã-
 tum prouocans ait, *sonet vox tua
 in auribus meis: vox enim tua dul-
 cis, &c.* Como quem oue hũra
 suaue musica que virandose ao
 musico diz. Consolastes me se-
 nhor: por vida vossa que tor-
 neis a cantar.

Meritò Petrus Chrysologus
 ferm. 103. ita exclamat. *O quan-
 ta vis in lacrymis peccatorum. Ri-
 gant cœlum, diluunt terram, extin-
 guunt gehennam, delent in omne
 facti*

facinus latam diuina promulgatione sententiã. Quæ omnia in beata Maria Magdalena adimpleta fuisse, consideranti facile patebit. Nos autem ad confusionem nostram consideremus, quam vili pretio Dei gratia priuemur, quippè qui Deum placare negligimus, cum solo gemitu, & lacrymarum compunctione placeatur; vt verò magis pudeat, audiam⁹ quid Ortis dixerit in hęc sententiam. *Lacrymis, inquit, vincitur inuincibilis Deus, qui non nisi instar paruulorum vult nos violentiam facere cælo: armis puero-rum vincitur, quæ sunt gemitus, fletus, & clamores: sic enim vincunt parentes suos importunitate, vt detur eis, quod petunt: qui enim dixit, regnum cælorum vim patitur, idem dixit, nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.*

Verum ad peccatricem mulierem reuertentes, quid eidem lacrymæ profuerint, quidque fructus, & vtilitatis ex Christi pedibus collegerit audiamus. Primò ipsammet Christum Dominum meruit habere patronū aduersus Simonem contra ipsam peccatricem murmurantē. Parum dixi patronum. ipsum

habuit suarum virtutum egregium prædicatorem. Ex beato Euangelista Matthæo cap. 11. agnouimus Dominum nostrū, cum loqueretur turbis, multa quoque in laudem Ioannis Baptistæ prædicasse, ipso tamen Ioanne absente; erat enim tunc temporis Ioannes in vinculis.) at mirabilius quid hoc loco Luca attestante didicimus; Christum videlicet Dominum multa in laudem peccatricis mulieris prædicasse, non absentis quidem, sed ad pedes eius astantis; nec ita longè vt non posset virtutū suarum præconia audire, sed ita prope, vt eam Dominus quasi digito ostendens ad Simonem dixerit; *Vides hęc mulierem? &c.* his enim verbis cœpit dicere de Maria, quid autem dixerit audiamus. Et conuersus ad mulierem dixit. *Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti; hæc autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis tersit. Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intrauit non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti. Hæc autem unguento unxit pedes meos: propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit*

Matth. 11.

15.

Annotationes in Euangelium

multum. Dixit autem ad illam, remittuntur tibi peccata tua. Vbi vides Mariam veluti baptismo lacrymarum baptizatam ad pedes Christi veterem hominem exuisse cum actibus suis, & nouum induisse, qui secundum Deum creatus est. Denique ad pedes Summi Pontificis multorum consecuta est plenissimam indulgentiam delictorum, dicente Domino, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Hoc autem ex omnibus eius encomijs existimo fuisse maximum: quod enim aliquis multum diuinam dilexerit bonitatem, reperiemus quidem, sacras literas percurrentes. Inueniemus Petrum dicentem, *Tu scis Domine quia amo te.* Inueniemus de Ioanne Euangelista dictum esse, *Discipulus ille, quem diligebat Iesus.* Verum nec istis, nec alijs Dominus vnquam dixisse legitur, *dilexit multum.* At Magdalena Dominum Iesum multum diligebat, ipso testante, qui de ipsa Maria dixit, *dilexit multum.* Vnde in persona beatae Mariae Magdalene ait Ecclesia. Recedentibus discipulis non recedebam, & amoris eius igne

accensa ardebam desiderio. Prætereà id ipsum ex parabola de duobus debitoribus Simoni à Christo proposita cōprobatur. *Quis ergo, inquit, eum plus diligit? respondens Simon dixit. aestimo quia is cui plus donauit.* Rectè, inquit Iesus, iudicasti, & conuersus ad mulierem inter cætera sic ait. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.* Vbi vides ex Domini sententia, eo quod Mariæ plura sint peccata demissa, bene inferri eam plus omnibus, Iesum Christum dilexisse. Et ob hanc rationem superius dixi, ex omnibus encomijs huius mulieris hoc esse maximum, dixisse videlicet Dominum in laudem eius. *Dilexit multum.* Vnde & meruit prima Dominum resuscitatum videre. Postea verò cū in antro pœnitentiam ageret, ab ipsis angelis, vt fertur, quotidie in altum ad audiendas angelicas laudes elevabatur, quasi iam indigna esset terra illam habere, quæ præ amoris magnitudine, mente semper in cælo habitabat cum Christo, quem præ cæteris diligebat.

¶ Pro beatissima Anna genitricis Dei matre.

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM

Matth. cap. 13.

*Simile est regnum cælorum thesauro abscondito
in agro.*

Regnum cælo-
rum, per quod
præsens Eccle-
sia designatur,
rebus terrenis
simile dicitur,

ut ex his, quæ animus nouit, sur-
gat ad incognita, quæ non no-
uit, exemploque visibilium ra-
piat se ad inuisibilia Dei, quæ
iuxta Apostoli sententiam, per
ea, quæ facta sunt intellecta con-
spiciuntur. Pro intelligentia pa-
rabolæ notandum est thesauri
nomine à quibusdam intelligi
prædicationis euangelicæ ve-
ritatem: ab alijs Christi diuini-
tatem absconditam in carne. Ab
alijs verò cæleste desiderium;
quam thesauri acceptione pro-
sequitur D. Gregorius hom. 11.
in Euangelia, vbi notat quod
inuentus thesaurus absconditur, quia

studium cælestis desiderij à malignis spiritibus custodire non sufficit, qui hoc ab humanis laudibus non abscondit: in præsentem enim vitam quasi in via sumus, qua ad patriam pergimus: maligni autem spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi obsident ad depradandum eos, qui thesaurum publice portant.

Beatus Hylarius per thesau- Hylar-
rius.
rum intelligit euāgelicam præ-
dicationem, quem thesaurum
ait facile inueniri, sed difficile
possideri. Inuenitur quidem fa-
cile, quia Euangelium vbique
prædicatur; possidetur verò dif-
ficile quia oportet ad hoc com-
primere omnes affectus nostros,
carnem spiritui subijciendo; &
hoc est omnia vendere, ut in-
uentus thesaurus possit ab in-
uentore possideri. Hic, inquit,

Annotationes in Euangelium

thesaurus gratis inuenitur, sed vendendi, & possidendi potestas non potest esse sine pretio, quia cælestes diuitiæ non sine damno sæculi possidentur. Audiamus Paulum

2. 1. ad Corinth. 10. non potestis mensæ Domini participes fieri, & mensæ demoniorum. & 2. ad Corinth. 6. Quæ, inquit, participatio iustitiæ cum iniquitate, & quæ societas lucis ad tenebras? de quibus videtur Spiritus Sanctus cõdolere Ecclesiastici cap. 2. Væ, inquit, duplici corde, & peccatori terram ingredientem duabus vijs. de similibus quoque hominibus

3. Regum. cap. 18. Usquè quo, ait, claudicatis in duas partes? si Deus est sequimini eum, si autem Baal Deus est, sequimini eum. In huius verò rei figuram, cum Iacob post luctam impositum esset nomen Israël, hoc est videns Deum, altero pede claudicauit. Vbi notandum est quod sicut corpus duos habet pedes, quibus fertur, sic anima suos habet etiam pedes, amorem scilicet Dei, & mundi, quibus, vt dixit beatus Augustinus, ipsa anima fertur, quocunquè fertur. Aliter tamen anima suis pedibus ambulat, ac corpus: nam corpus duobus mouetur pedibus, si-

mulque eisdem fertur. Anima verò minime: cum enim Deum diligit, altero pede claudicet necesse est, cum nemo possit duobus dominis seruire; vnde & Iacob postquam Deum vidit, altero pede claudicauit. Genes. cap. 32.

In eandem sententiam beatus Ambrosius ad illa verba Psalmi 118. Tuus sum ego, saluum me fac; sic philosophatus est. Facilis vox, & communis videtur, tuus sum ego, sed paucorum est. Rarus est, qui dicere potest Deo tuus sum ego: ille enim dicit, qui adheret Deo totis sensibus. numquid hac voce vitur avidus pecuniæ, honoris? non potest dicere sæcularis, tuus sum: plures enim habet dominos. Venit libido, & dicit, meus es. Venit superbia & dicit meus es. Quis ergo est Dei, nisi, qui dicere potest nihil mihi conscius sum? dicebat Paulus. Ego autem nunc Dei mei sum; nunc tristitiæ; nunc iracundiæ. &c. Huc pertinet fabula de cornice, quæ cum videret columbas domi bene nutriri, & sine aliquo labore parato cibo satiari, de albari se iussit, columbariamque ingressa, eodem simul cum columbis cibo pascebatur, donec eam columbæ, alie-

ambrosius
psalmi
118
eccl.
3. Re.
18.
Aug.

alienam vocem admirantes, expulerunt. Illa verò ad cornices reuerfa cum eisdem vellet aggregari, ab ijs quoque peregrinum admirantibus colorem, expellitur, vt malo suo duorum appetens neutro potiretur.

Beatus Hieronymus thesaurum istum intelligit Christi diuinitatem absconditam in agro carnis, iuxta illud Esaiæ 45. *Verè tu es Deus absconditus, Deus Israel saluator. Thesaurus iste, inquit, in quo sunt omnes thesauri sapientie absconditi, Deus verbum est, qui in carne Christi videtur absconditus, aut sacra scriptura, in qua recondita est notitia saluatoris: nisi enim absconditus esset thesaurus diuinitatis in agro humanitatis, non diceret Thomas carnem palpando, Dominus meus, & Deus meus: palpando enim humanam carnem, quam viderat, credidit diuinitatem, quam non videbat, quamque occultari, abscondique oportebat, vt fides locum haberet. Vnde & ipse Dominus palpanti Thomæ ait, quia vidisti me Thoma credidisti, hoc est quia visis humanitatis vultibus, diuinitatem absconditam credidisti, beatus es, quemadmodum etiam illi beati dicen-*

di sunt, qui nec ipsam videntes humanitatem, verum tamen Dei filium, & hominem confitebuntur, captiuantes intellectum in obsequium fidei, euangelicæque prædicationi firma fide inhærentes.

Cæterum siue thesauri nomine ipsa euangelica prædication, siue Christi diuinitas in eius carne abscondita intelligatur, mirum sane videri debet quomodo eundem thesaurum emere aliquis possit, venditis omnibus, cum Dei gratia sub meritum alicuius cadere minime possit: sic enim Paulus ad Rom. 11. videtur argumentari. *Si autem gratia iam non ex operibus; alioquin gratia, iam non est gratia.* Dubitationi tamen propositæ satisfieri videtur, si dicamus Euangelicæ prædicationis veritatem, quam thesauri nomine, iuxta Hylarij sententiam, intelligendam esse diximus (id, quod etiam de Verbo diuino in carne abscondito dicendum est) & gratis dari, & simul emi: etenim si respiciamus ad nostra merita, quæ nulla sunt, gratis confertur: si autem ad merita Christi, qui nobis meruit gratiam de iustitia, verè eam Christus nobis emisse dicendus est. Propter primū dicitur

2. Cor
10.

4.

Rom
11.

Anotationes in Euangelium

Apoc. 21. Ego sitiēti dabo de fonte aquæ viuæ gratis. De secundo dicitur 1. ad Cor. 6. Pretio empti estis, nolite fieri serui hominum. Propter utrumq; dicitur ad Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius: moxq; subiungitur, per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

Iuxta hanc verò expositionē concilianda est illa in speciem contrarietas apud Esaiam cap. 55. Omnes sitiētis venite ad aquas, & qui non habetis argentum properate, emite, & comedite: venite emite absque argento, & absque ulla commutatione vinum, & lac. Quo modo enim si ad emendum homines inuitantur, sine pretio admittuntur? & qui fieri potest, vt gratuita, & liberalis donatio, quippe, quæ sine pretio, & cōmutatione perficitur, emptio appellari possit? Nimirum sine argento nostro gratiā emimus, quæ tamen ex argēto Christi, id est, meritorum eius, infinito pretio confertur. Itaq; cōparatione nostri, donatio est liberatis, cōparatione verò Christi, vera emptio est. Hæc verò expositio de lumpa est ex bea-

to Ambrosio, libro de Ioseph Patriarcha cap. 7. Emite, inquit, sine argento, neque enim pretium quæsiuit à nobis, qui pro nobis sanguinis sui pretium soluit. Eodem modo exponendus est locus ille alius eiusdem Esaiæ cap. 52. Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Cuius loci historicus scelus is est. Iudæi gratis dicuntur venundati Babilonijs, quia Babilonei nullo modo meruerunt, vt ipsis Iudæi captiui à Deo traderentur, quemadmodum exponit Diuus Augustinus in quæstionibus super lib. Iud. q. 17. Id quod etiam dixit regius vates. Psal. 43. Vendidisti populum tuum sine pretio. Sine argento etiam venditi sunt Iudæi, tum quia eos Cyrus liberos dimisit, nulla ab eis accepta pecunia: tum quia nullo suo merito erepti sunt è seruitute.

Notandum est autem in proposito testimonio illud etiam significari, perditos videlicet homines gratis se dæmoni vendere, nempe propter peccati voluptatem, quæ nihil censetur iuxta illud eiusdem Prophetæ cap. 50. Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis, & sine argento redempti; videlicet meritorum

ritorum vestrorum. Notauit
 autem Augustin. non fuisse di-
 ctum in prædicta autoritate, &
 non cum pretio redimemini,
 quia verè pretio redimimur, ni-
 mirum Christi sanguine; sed di-
 ctum esse, *sine argento*; in quo
 Propheta, vt ait, omnem pecu-
 niam comprehendit, vt signifi-
 caret nullū nobis pretium, aut
 opum affluentiam, humana vē
 præsidia ad iustificationem suf-
 ficere; quia tamen Christus pro
 nostra liberatione pretium sol-
 uit, vsus est Propheta verbo re-
 dimendi: atque adeo si nostrā
 respiciamus facultatem, sine ar-
 gento, idest gratis; si verò Chri-
 sti merita, infinito pretio redē-
 pti, gratiæ consequimur liber-
 tatem. Hunc verò Esaiæ locum
 videtur Petrus illustrasse prima
 sua Epistola cap. 1. Cum dixit.
 Non corruptilibus auro, vel ar-
 gento redempti estis de vana ve-
 stra conuersatione patenæ traditio-
 nis; sed pretioso sanguine quasi ag-
 ni immaculati Christi, & incon-
 taminati.

Gregorius Nazianzenus ora-
 tione in sanctum baptisma alio
 modo respondet. Docet enim
 gratis quidem Deum iustificare
 impium, sed propter incredibi-

lem ad benefaciendum propo-
 sitionem, maximi pretij loco du-
 cere, ipsam amicitia, & gratiæ
 desiderium, & voluntatem, quæ
 iustificationē antecedit. Itaq;
 non se dari gratis, sed vendere
 existimat. O miram, inquit, be-
 neficentiæ celeritatem; O facilem
 contrahendi rationem; hoc bonum
 solo voluntatis pretio emendum ti-
 bi proponitur. Appetitionem ipsam
 Deus ingentis pretij loco habet: si-
 tit sitiri. Bibere cupientibus potum
 præbet. Cum ab eo beneficium peti-
 tur, beneficio id ducit. Prompta,
 magna, atque pro lixa natura
 est. Iucundius ille dat, quam alij
 accipiunt.

Eodē ferè modo exponit Cle-
 mēs Alex. in proteptico, siue ex-
 hortatoria ad gentes; vbi ait si-
 tim tantū à nobis exigi pro pre-
 tio cum dicitur, omnes sitiētes
 venite ad aquas. Adhortatur, in-
 quit, ad lauacrum, ad salutem, ad
 illuminationem, propemodum cla-
 mans, & dicens. Do tibi O fili ter-
 rā, mare, cælū, solummodo patrem
 sitias, Deus tibi grātis cōstendetur.
 &c. In eandē lenientiā exponē-
 dum est, illud Math. 13. Simile
 est regnū Cælorum homini negotia-
 tori quærenti bonas margaritas: in-
 uenta autem vna pretiosa, abiit, &
 vendi-

73

Clem.
1 lex.Math.
13.

Annotationes in Euangelium

vendidit omnia, quæ habuit, & emit eâ. Quo loco nomine margaritæ, fides in Christû, & gratia, per eam cõsequenda, intelligitur. Quo eodem etiam modo exponendû est illud Apoc. 3. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris, Quo loco Episcopus ille admonetur, ut emat aurum charitatis & gratiæ, quam amiserat.

Quem, qui inuenit homo præ gaudio illius vadit. &c.

INcredibile gaudiû, exuberãtque lætitia præsentis Ecclesiæ, quæ rêgni cœlorû nomine designatur, de inuento thesauro, ostêditur ex illis verbis eiusdê Ecclesiæ in canticis canticorû cum ipsa gratulabunda ita canit. *Inueni, quem diligit anima mea; tenui eum nec dimittam, donec introducam eum in domum genitricis meæ. Vbi notandum est sponsam, ut inuento thesauro potiri posset, omnia vendidisse: dixerat enim, inuenerunt me vigilantes, qui custodiunt civitatem, vulnerauerunt me, & tulerunt palliû meû. &c. Vere enim Ecclesia*

vulnerata est in suis mēbris, in quibus millies vsq; ad sanguinẽ restitit, passaque est ipsius vitæ pallio spoliari, ne inuento thesauro, hoc est euangelicę prædicationis veritate, ac fide priuaretur. Quanta verò animi alacritate hæc omnia sustinuerit patet in Apostolis, de quib; dicitur Actorû. c. 5. *Ibant gaudentes a conspectu consilij, quoniã digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* De Eunuchò etiã reginæ Cādacis legimus in eisdê actibus Apost. c. 8. quod instructus in fide à Philippo, ab eodẽq; baptizatus, præ gaudio inuenti thesauri. *ibat per viã suã gaudens.* Deniq; tanta est huius cœlestis thesauri in terris causa lætitiæ, ut etiam in cœlis ipsi angelici spiritus diem festû agere perhibeãtur, iuxta illud Luc. 15 *gaudiû erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente.* Ecquis enim erit, qui de sũmi boni inuentione nõ maxime gaudeat, cuius non tantû inuẽtio, sed sola inquisitio præponenda est, etiã inuentis thesauris regnisq; gentiû, quemadmodû docet B. Augustinus 8. suarum confessionum libro. cap. 7. Bernard. etiam bonus, inquit, es Domine

animæ quærenti te; quid ergo inuenienti? Bene ergo dicitur de Ecclesia, vel etiam de quocūq; ipsius membro, quod inuento thesauro, pro gaudio illius vadit, & vendit vniuersa, quæ habet.

Cæterū quia supra diximus ex Sancto Hylario huiusmodi thesaurum, videlicet cœlestem doctrinam, atque Euangelicā veritatem facile quidē, & passim inueniri, difficile tamen, & cum maximo vitæ discrimine possideri, operæ pretium erit iam videre quantis sit periculis obnoxius cœlestis iste thesaurus, quamq; difficile à malignis spiritibus, qui velut quidam latrunculi obsident viam, qua in patriam pergimus, inuentum custodire; augetur enim in primis difficultas custodiendi, ex eo, quod thesaurus iste non sit in tuto aliquo loco, sed in vasis fictilibus, vt ait Paulus 2. ad Corinth. cap. 4. *Habemus, inquit, thesaurum in vasis fictilibus* vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. Quasi dicat. Habemus thesaurum, hoc est lucem, & sapientiam, qua alios illuminamus, non in pretioso aliquo loco, sed in vasis fictili-

bus, hoc est in corpore fragili, & vili, vt exponit Diuus Thomas, vt sublimitas istius lucis sit virtutis Dei, hoc est Deo attribuat, & non credatur esse ex nobis, quasi nos ipsi alios illuminando aliquid fecerimus, cum nihil simus.

Primus igitur fur thesaurum effodiens, & eripiens, oculus est iuxta illud Trenorum. 3. *Tren. 3. Oculus meus depredatus est animam meam in cunctis filliabus vr- 3. bis meæ.* Nec potuit amplius amittendi thesauri periculum exaggerari, cum oculus breuissime operetur, hoc est, in momento, in tantum, vt cum aliquid breuiter factum volumus affirmare, in ictu oculi factum fuisse dicamus. Vnde & Iob c. 31. De prædari timens cum oculis suis se pepigisse fœdus affirmat dicens, *pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarent quidē de Virgine. & c. Ne cogitarent, inquit, cum potius dicendum videatur, ne viderent, quia, vt ait Glossa, visum sequitur cogitatio, cogitationem delectatio, delectationem consensus, consensum opus, opus consuetudo, consuetudinem necessitas, necessitatem desperatio, despe-*

Annotationes in Euangelium

desperationem damnatio. Adnotauit etiam in eundem locū

10. Caiet. Caietanus, Iob suum hoc propositum appellasse fœdus, propter firmitatem. *Deliberatum*, inquit, ac *firmatum propositum* significat dicendo *pepigi fœdus*: quoniam *deliberauit fixo*, & *immobili proposito ad instar pangentis fœdus*, quod *inviolabile debet esse*: ideo enim *pacta fiūt*, ut non liceat *mutare*. Idem periculum, ad deprædationem animæ metuens Propheta, obnixè postulat sub protectione Dei tueri cum sic ait, *Custodi me Domine ut pupillā oculi, sub umbra alarum tuarum protege me*. Psal. 16. Quibus verbis diligenter à Domino custodiri postulat ne deprædetur, hoc est ne luce diuinæ sapientiæ priuetur, sicut oculi luce priuātur, nisi à minutissimis atomis custodiantur; quāmobrem eisdē natura membranis tenuissimis vestiuit, ac sepsit.

Prou. 8.

Est & alius longè periculosior latrunculus, lingua videlicet, quæ animam non modo deprædatur, verum etiam occidit, iuxta illud Prouerb. 18. *mors, & vita in manibus linguæ*. A cuius manibus custodiri, ac liberari postulat Propheta dicens.

Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis, ut non declinet cor meum in verba malitiæ. Psal. 140. In quem locum beatus Augustinus notauit non dixisse Prophetam claustrū continentiæ, sed ostium. Ostium, inquit, & aperitur, & clauditur. Ergo si ostium est, & aperiatur ad confessionem peccati, & claudatur ad excusationem eiusdem; ita enim erit ostium continētiæ, non ruine. A manibus quoque eiusdē linguæ cauendū nobis docet Spiritus Sanctus Ecclesiastici. 22. *Quis dabit*, inquit, *ori meo custodiam, & super labia mea signaculū certum, ut non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me*. Ecclesiastici etiam 28. linguæ frenum adhibere iubemur quasi indomito, & effrænato equo. *Facito*, inquit, *franos ori tuo rectos*; hoc est, ut exponit beatus Ambrosius lib. 1. offic. cap. 3. *restringatur lingua habentiæ vinculis: franos habeat suos, quibus reuocari possit*. Eādē similitudine vsus est Iacobus Apostolus cap. 3. epistolæ suæ canonicæ. *Siquis*, ait, *in verbo non offendit, hic perfectus est vir: potens etiam freno circumducere totum corpus*. Quibus verbis significat eum, qui linguam fræna-

frænare novit, reliquarū actio-
num corpus posse gubernare; si
cut totus equus fræno ori adhi-
bito, facile regitur, quemadmo-
dū ipse statim subiungit dicēs,
*si equis fræna in ora mittimus, ad
consentiendum nobis, & omne cor-
pus illorum circumferimus.* Qua-
re non solum frænos in ore, sed
etiam stateram in manu, vt ad-
hibeamus admonet scriptura
Ecclesiastici 28. *Verbis tuis faci-
to stateram.* Quem locum expo-
nens Diuus Chrysostomus in
Psal. 140. *Si tamen, inquit, hoc
facimus in auro, multo magis faci-
endum est in verbis, vt nihil desit,
nihil redundet.* Ex quibus omni-
bus diuinæ Scripturæ, Sancto-
rumq; Patrum testimonij satis
iam liquet virtutum omnium
thesaurum tum ab oculis, tum
à lingua, nisi caute custodiatur
posse facillime deprædari.

Mundanæ etiam facultates
maximo solent impedimento
nobis esse ne possimus libere
cœlestis gratiæ thesaurū, super-
nasq; diuitias possidere; id quod
Saluator noster Matth. 19. aper-
te docuit dicens. *Amen dico vo-
bis, quia diues difficile intrabit in
regnum Cœlorum.* Ratio verò hu-
ius esse videtur, quia, vt ait Au-

gustinus quæstione 9. Ex nouo
testamēto, *detinēt homines quasi
compedes desideria sæcularia, hoc* Agu.
*est facultates mundanæ, ne edicta
diaboli possint effugere.* & alibi sub
metaphora ait, quod diuites qua-
si viscum habēt in pannis, ideo-
que volare minime possunt, ad
superiora scilicet, fugiendo ter-
restria. *Anima, inquit, terrenis
cupiditatibus irretita, quasi viscum
habet in pennis, volare non potest,*

Hoc autē in beatissima An-
na Dei genitricis matris locum
non habuit, quæ cum maximis
abundauerit facultatibus, tantū
abest vt terrenis aliquando fue-
rit cupiditatibus irretita, quod
terrenis diuitijs cœlestem the-
saurum emendum sibi expedi-
re putauit, sciens scriptum esse
Tobiæ cap. 12. *Bona est oratio
cum ieiunio, & eleemosina magis* Tob.
12.
quam thesauros auri recondere.
Quare tripartitæ substatiæ par-
tim in alendis pauperibus, par-
tim in vsu templi cōsumebat,
relieta solum bonorum suorum
tertia parte in victum quotidia-
num. Hæc est, quæ præuenire
studuit euangelicum illud, ac
saluberrimum saluatoris confi-
lium Luc. 18. *Omnia quacunque* Luc.
18.
habes vende, & da pauperibus, &
habe.

Anotationes in Euangelium

13. *habebis thesaurum in caelo: vendi-
dit enim vniversa, quæ habuit
modo supradicto; quo factū est
vt quæ ad modū Tobias eleemo-
sinis, cæterisq; misericordiæ ope-
ribus ab Angelo Deo oblatis, nō
solum vilum recepit, verū etiā
filium cum maxima substantia,
& copiosa re familiari saluū, &
incolumen vidit: ita etiam bea-
tissima Anna post quā per vi-
ginti annos se se totam oratio-
nibus pauperibusq; alendis tra-
didisset, tandem pius, & miseri-
cors Dñs, pijs operibus satisfa-
cere volens, sinūq; simul miseri-
cordiæ ingenus humanū ape-
riēs, è cælo misit Angelū, vt An-
næ, eiusq; viro Ioachimo con-
ceptionē filię nuntiaret, in cuius
vtero tanquā in agro cælesti re-
condendus erat, & absconden-
dus pretiosissimus ille thesaurus
qui in mundi pretiū erat à Deo
Patre mittendus; beatissimā di-
co Deigenitricem, quæ parenti-
bus diuinitus data est, tanquam
pretiosissimus ager in quo abs-
conderetur filius Dei Domi-
nus noster Christus Iesus An-
gelorum, hominumq; thesau-
rus.*

Quid nō oratio feruens assi-
dua obtinebit, cū Annam matrē

Deigenitricis Mariæ, eandē ora-
tionibus impetrasse videamus?
nec potuit nō impetrare, quod
voluit, femina illa, quæ memor
illius prophetici consilij, *expecta
Dñm, viriliter age, confortetur cor
tuū, & sustine Dñm*: sciebat quā
oporteret semper orare, & non
deficere, deficiet quidē, qui nō
gustauit quā suavis est Dñs: quæ
autem gustauit, & vidit quoniā
bona est negotiatio eius, vt dici
tur Prouerb. 3 1, deficere nequa
quam potuit, quoniā non extin-
guetur in nocte lucerna eius,
hoc est verbū Dei, iuxta illud
Psal. 118. *Lucerna pedibus meis
verbū tuū, & lumen semitis meis.*
Sciebat etiā femina hæc sanctif-
sima, scriptum esse Ecclesiastici
18. *Non impediaris orare semper,
& ne veteris vsq; ad mortem iusti-
ficari; ideoq; neq; multorū im-
probitate exprobantium sibi, i-
quod prole priuaretur, nec tem-
poris diuturnitate impediri vn-
quam potuit ne semper oraret,
nec prohiberi quominus iuxta
præceptum Domini vsq; ad mor-
tem iustificaretur.*

In 3. Regū. cap. 18. legitur,
Elias ascendisse in montē Car-
meli oraturus Deū vt pluiam
mitteret, homines enim, & iu-
menta

mēta peribant. Dixit autē Elias ad puerū suum. *Ascende, & prospice contra mare; qui cū ascēdisset, & contemplatus esset, ait non est quidquā, reuertere, inquit, septē vicibus, in septima autē vice, Ecce, nubecula parua quasi vestigiū hominis; ex qua facta est pluuia gradis.* Prophetæ, sanctiq; patres veteris testamenti nō cessabāt cęlestē illam plouīā postulare, qua Deus arescentem mundū latificandū promiserat, *Rorate cęli de super, dixerat Esaias, & nubes pluant iustū.* Nubecula verò parua ex qua, & in qua pluuia hæc cęlestis erat generāda, immaculata illa est, & intemerata Virgo Deigenitrix Maria, quam beatissima Mater eius Anna à Deo, assidua, & feruenti oratione impetrauit. Neque immerito Mariam Virginem nubem dixerim, cuius caro Sanctissima velut Cęlestis nubes, diuinæ Maiestatis radium, vt ab hominibus videri posset, temperauit: de illa enim B. Augustinus intelligit illud Esaiæ capite 19. de Christo vaticinium. *Ecce Dominus ascendet super nubem leuem. Nube, inquit, Tegitur carnis non, vt obscuretur sol, sed vt temperetur radius. Quo co-*

dem sensu interpretatur Esaiæ locum Euseb. libro primo Demonstr. Euāgel. Diuus etiam Ambrosius sermone 5. in Psalmum 118. illa, inquit, columna nubis, specie quidem præcedebat filios Israel, mysterio autem significabat Dominum Iesum in nube venturum leui sicut dixit Esaias, *hoc est, in Virgine Maria, quæ nubes erat secundum hereditatem Eue, leuis erat secundum virginittatis integritatē. Leuis erat, quæ nō homini querebat placere, sed Do-* 15.
mino. Leuis erat, quæ non in iniquitate conceperat, sed spiritu superueniente generauerat. Idem Ambrosius in exhortatione ad virgines, *hic est, inquit, qui venit in nube, leui sicut dixit Propheta, significans, quod in Aegyptum, hoc est, in afflictionem istam mundi huius veniet per Mariam Virginē. Nubem itaque Mariam dixit, quia carnem gerebat, leuem quia Virgo erat nullis oneribus grauata coniugij. Et Paulo post. estote nubes, sed leues. Eritis profecto, si ableneet virginittas onera conditionis, & tenebras huius limosæ carnis illuminet &c.* Hanc igitur nubem leuem Virginem Mariam, genitrix eius Anna à Deo assiduis precibus obtinuit, vt per Amb.
E. 16.
cam

Annotationes in Euangelium

eam arefcentiam mūdo misericors Dominus coelestem rorem germinare, hoc est Iesum

Christum Dominum nostrum gratiae fontem, & gloriae largitorem.

Pro die festo beati Laurentij Martyris.

ANNOTATIONES
IN EVANGELIUM
Ioannis. cap. 12.

Qui odit animam suam in hoc mūdo, in vitam eternam custodit eam.

I.

Vltæ à sanctis Doctoribus enumerantur causæ, & rationes, ob quas oporteat factos in præfenti vita laboribus exerceri, quemadmodum videre est apud Chryfostomū homilia prima ad populum Antiochenū. Inter eas vero illa mihi videtur esse præcipua, videlicet vt de resurrectione, & æterna vita cogitemus, quam se diligentibus, & pro amore ipsius patientibus, Dominus præparauit. Dū enim Deus electos suos in hac vita affligit patitur, plane significat expectandam esse alteram in qua digna eorum laboribus præmia tribuantur. 1. ad Cor. 15, Si in hac vi-

1. Cor
15.

tatantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Et paulo post. Si secundū hominē ad bestias pugnaui Ephefi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? In hunc sensum interpretatur Diuus Chryfostomus illud ad Romanos. 5. Tribulatio patientiā operatur, patientiæ vero probationē, probatio autē spēs, id est resurrectionis. Saluator igitur noster ne aliquis in tribulatione deficiat, exhortatur omnes spe futurę resurrectionis, & vitæ æternæ cum ait, qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam eternam custodit eam. Alias enim, vt ait Apostolus, miserabiliores sumus omnibus alijs hominibus

nibus: illi enim cum futuram vitam non sperant, presentem diligentes, ducunt in bonis dies suos nescientes, quod in puncto ad infernum descendet; nos autem, qui in hoc mundo precipimur animam odisse, nisi esset alia vita æterna & beata, quam in præmium presentis tribulationis speramus, deterioris profecto essemus conditionis, quippe quibus nihil boni, neque in presenti, neque in futuro esset sperandum. Verum cum Dominus dicat, *in vitam æternam custodit eam, felices, ut ait Augustinus, qui oderunt animam suam custodiendo, ne perderent amando: est enim hominis in animam suam amor, ut pereat, odium ne pereat: si malè amaueris, tunc odisti, si bene oderis, tunc amasti.*

Quam verò sit odio digna vita presentis testatus est Origenes, qui in ea fuit sententia, ut putauerit (falsò tamen) poenarum luendarum causa homines fuisse natos: Existimavit enim omnes spiriuales Creaturas à principio fuisse creatas, & secundum quod plus, vel minus ad hæserunt Deo, vel diuerterunt ab ipso per libertatem arbitrij sui, factam esse di-

stinctionem inter Angelos, & etiam animas; quem errorem Augustinus. 22. de Ciuitate Dei tribuit Platoni. idem putauit Cicero, qui in Hortensio sic, ait. *Tot sunt vitæ ærumnæ, ut re-ctè antiqui vates sensisse videantur, ob aliqua scelera in vita superiori admissa, poenarum luendarum causa homines fuisse natos.* Quauis autem omnes isti allucinati sint, non tamen ille, qui dixit duo esse in vita hominum omnino inseparabilia, nempe viuere, & dolere. Id quod Samuel sensisse visus est, & timuisse cum suscitatus à Phitonissa primo Regum 28. Conquereretur, dicens. *Quare inquietasti me?* Qua etiã ratione fortè Dominus Iesus Lazarum resuscitaturus fleuisse dicitur, videlicet, quia amicum, qui iam à laboribus suis requieuerat, iterum vitæ ærumnis implicari oportebat. Vnde cum Dominus Deus Adam eiecit, è Paradiso terrestri, ne fortè sumeret de ligno vitæ, viueretque in æternum, non tam supplicium fuit, quam beneficium: talis ficou a vida depois da culpa que foy merce de Deos não ser æterna. Si enim in æternum viueret, cū

Cicc.

1. Re.
18.

Ioa. 12

Ge. 3

Annotationes in Euangelium

viuere, & dolere inseparabilia sint, in æternum etiam doleret, tuncque verè esset supplicium, quodmodo reputandum est pro beneficio.

3.

Ex ijs vero iam vides in fa- nos merito posse appellari eos, qui in præsentī vitæ tot, tantisq; plena miserijs, & ærumnis, re- quiem se inuenturos esse arbi- trantur, cum apostolus ad He- bræos cap. 4. gloriam futuram sabbatismum appellet, præsen- tem vero vitam, sex illis diebus similem dicat, quibus Deus di- citur mūdum fabricasse; iam ve- ro Deus non dicitur requieuis- se nisi septimo die, per quem fu- tura gloria significatur, in qua solum sancti requiescent à labo- ribus suis. Audiamus ergo quid dixerit Paulus, itaque relinquitur sabbatismus populo Dei, qui enim ingressus est in requiem eius (id est Dei) etiam ipse requieuit ab operi- bus suis (hoc est à laboribus hu- ius vitæ) sicut à suis Deus. Qua de re videndus est Origines, homilia vigesima tertia super Numerum, qui etiam homilia super Psalmum 36. addit simi- litudinem ductam à filijs Israel colligentibus manna. Sicut in deserto, inquit, sex diebus colli-

Heb.
2.

Orig.

gebant manna, in sexto autem die non vnius diei victum, sed quantū sufficeret in crastinum, colligebāt: & unusquisque comedebat in die Sabbati, quæ collegerat in die sexta: ita etiam nūc velut sexta quædam dies putandus est Domini nostri ad- uentus, & tempus; atque idcirco dum sumus in die sexta, colligā- mus manna dupliciter, vt sufficere nobis possit dū aduenerit vera sabbati observatio. &c. Quò etiā my- sterio tempus præsens appella- tur dies mercenarij Iob. c. 7. Mi- litia, inquit, est vita hominis su- per terram, & sicut mercenarij dies eius: sicut seruus desiderat umbrā, & sicut mercenarius præstolatur finem operis sui: Sic & ego habui menses vacuos, & noctes laborio- sas enumeravi mihi. Cuius si- militudinis rationem affert D. Gregorius, libro octavo Mora- lium capite septimo. Seruum, in- quit, desiderare umbram, est post tentationis æstum, sudoremq; ope- ris, æterni refrigerij requiem qua- rere: quam umbram desiderabat seruus ille, qui dicebat; sitiuit ani- ma mea ad Deum fontem viuum: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? & quasi à labore agri æstum refugiens, & ad obtinendā requiem umbraculum quærens ite- rum

Iob. 7.

4.

Greg.

rum dicit, *Ingrediar locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei.* &c. Affert idem Sanctus Doctor huius rei secundam rationem in hunc modū. *Mer-
cenarius cum facienda opera conspici-
t, mentem protinus ex longin-
quitate, & pondere laboris addi-
cit: Cum verò laceffentem animū
ad considerandum operis præmium
reuocat, mox vigorem animi ad
exercitium laboris reformat, &
quod graue perpendit ex opere, le-
ue aestimat ex remuneratione: Sic
ellecti dū mundi huius aduersa pa-
tiuntur, graua esse, quibus exer-
centur pensant, sed cum mentis ocu-
lum ad æternæ Patriæ consideratio-
nem tendunt, ex comparatione præ-
mij, quam sit leue, quod patiuntur
inueniunt.* &c. Id circo Christi-
stus Dominus, ne cuiquam vi-
deatur graue animam odisse in
hoc mundo, vitæ beatæ, atque
æternæ præmium ostendens
addit, *in vitam æternam custo-
dit eam.*

Notandi sunt autem termini,
quibus Christus Iesus vitur cū
docet vnum quemque debere
femetipsum abnegare in præ-
senti vita, vt futuram, & æter-
nam consequi mereatur. *Qui
odit, inquit, animam suam. &c.*

Scimus quidem quod, qui ali-
quem odio habet, nihil non
sinistrum de illo concipit; Vn-
de nec eum alloqui, nec aspi-
cere, nec audire, nisi inuitus,
valet. Hac igitur ratione, ani-
mique execratione vnusquis-
que se debet exhibere, erga
animam, seu vitam suam ani-
malem, vt etiam consequatur
æternam; Sic eam odisse oportet,
ne perdat: qui enim amat
animam suam perdet eam. Vn-
de non sine mysterio Domi-
nus se ipsum iuxta expositionē
Augustini, grano frumenti cō- Ioan. 1.
parauit, in terram cadenti, *ni-
si granum frumenti cadens in
terram mortuum fuerit, ipsum
solum manet, si autem mortuum
fuerit, multum fructum affert:*
Neque enim agricola vnquam
putauit se amisisse triticum,
quod misit in terram, quin po-
tius illud sperat fore, vt suo
tempore colligat multiplicatū:
neque odisse illud dicitur, sed
amare cum falcem denticulatā
mittit in segetem; cum boum
pedibus conculcatur, triturationisq;
pondere premitur; Non
hoc odisse dicitur, sed amare;
quare nō incōgruè iustus quisq;
potest aceruus tritici appella-
ri

Annotationes in Euangelium

Iob. 5
 ri iuxta illud, quod dixit Eli-
 phaz amicus Iob. capite 5. *Ve-*
nies, si iustus fueris, in Sepulchrū
ut seges matura suo tempore de-
messā, & ut manipulus areae in
tempore collectus; vel ut nos ha-
mus, ingredieris in abundantia
Sepulchrū, sicut infertur aceruus
6.
tritici in tempore suo. Vbi notan-
dum est virum iustum appella-
ri aceruum tritici, quia post la-
borum trituram plenus dierum
Mat. 3
Greg.
in Dei horreum cōgregabitur,
quemadmodum dicitur Matth.
3. id quod Beatus Gregorius
lib. 6. moral. capite 19. Elegan-
ter expēdit, cum sic ait. Recte di-
citur, sicut infertur aceruus tritici
in tempore suo: frumentum enim
in segete, solet tangitur, ventis cō-
cutitur, atque ad aream dedūctum
triturationis pondere premitur, ut
à palearum connexionē soluatur.
Denique relictis paleis ad horreū
ducitur. Sic anima iusti in hac vi-
ta à superno lumine illustratur, ten-
tationibus exercetur Cœlesti disci-
plina supposita, dum correctionis
flagella percipit, à societate carna-
lium mundior recedit; & relictis
paleis ad horreum ducitur, quia fo-
ris remanētibus erroribus, ad super-
nae mansionis gaudia aeterna suble-
uatur: dum enim post afflictionem,

iusti pramia patriæ Cœlestis inue-
niunt, quasi post presuras ad hor-
reum grana deferuntur. Hæc Gre-
gorius. ex quibus apparet Chri-
sti martyres aceruū tritici me-
rito appellari, quippe qui perle-
ctorum sæuitia attriti, digni
redduntur, qui in mensa Eccle-
sia, cæteris Christi fidelibus
per imitationem, edendi ap-
ponantur. Vnde & martyr Igna-
tius cum iam damnatus esset ad
bestias, ardoreq; patiendi rugi-
entes audiret leones, frumentū,
inquit, Christi sum, dentibus be-
stiarum molar, ut panis mundus
inueniatur.

Verum Beatus Laurentius
 Christi etiam panis esse cupi-
 ens, non solum cruciatibus
 moli sicut & cæteri martyres,
 sed igne etiam coqui voluit,
 ut panis mundior inueniretur:
 Sibi enim tantum crudus esse
 voluit, cæteris verò coctum,
 & assatum se exhibet mandu-
 candum; Vnde Tyranno ait,
Assatum est iam, versa, & man-
dna. Quam obrem Rupertus
 Laurentiū appellavit vnum de
 magnis illis piscibus centū quin-
 quaginta tribus, quos Apostoli
 iubente Domino, prendiderūt;
 id quod in maximam eius glo-
 riam

riam cedit: cum enim piscibus illis significetur multitudo omnium Christi fidelium, qui Apostolica prædicatione erant capiendi. *Unus, inquit, de magnis illis piscibus, piscis magnus fuit. &c.* Vere etenim magnus, cui maximus Pontifex cum ad supplicium raperetur, maiorem prædixit de tyranno triumphum. *Nos, inquit, quasi senes, leuioris pugnæ cursum recipimus, te autem quasi iuuenem manet gloriosior de tyranno triumphus.* Verè magnus, qui magna tormentorum suorū incendia superauit. Magnus, qui magnam tyranni rabiem, maiori potentia vicit: magnus denique, qui magnum Christi consilium secutus, elegit animam suam odisse in hoc mundo, ut in vitam æternam custodiret.

Notandum est autem animā hominis thesauro, corpus verò vasi fictili ab Apostolo comparari 2. ad Cor. 4. *Habemus, inquit, thesaurum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. &c.* Laurentius ut thesaurum suum, hoc est animam, seu virtutes eius custodiret, vas luteum voluit igni probari, quemadmodum dicitur

Ecclesiastici. 27. *Vasa, figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis: neq; enim aliter vasa figuli humano vsui apta esse possunt, imò facile dissipantur. Vbi docemur nullo modo posse nos firmos, stablesque in virtute existimari, neque thesaurum virtutis absconditum in luteis vasis posse diu custodiri, nisi eadem vasa lutea, aliqua tribulatione durentur. Quo sensu intelligendum est id, quod ait Angelus Tobiaë, quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te; nimirum ut virtus patientiæ tuæ, tanquam thesaurus in vase fictili seruetur: tunc enim idem Apostolus de patientis hominis virtute, tribulationis igne iam probata confidens, eum hortatur, ut securus se se in confertissimas quorum cunque laborum acies inferat. per patientiam, inquit, curramus ad propositum nobis certamen. Ad Hebr. 12. Hoc est, armati patientia, nullam hostium impressionem formidemus, sed in media persecutionum omnium certamina irruamus. De qua armorum inuiolabili fortitudine videtur Propheta locutus in Psalm. 17. Cum sic ait.*

Ec. 17

Tob. 12.

8

ad Hebr. 12.

Ps. 17.

Annotationes in Euangelium

9. Precinxisti me virgine ad bellum,
& supplantasti insurgentes in me
subtus me. Hoc ergo sensu acci-
piendū videtur, id quod Chri-
stus Dominus, ait, qui odit ani-
mam suā in hoc mundo, in vitam
aeternam custodit eam. Quasi di-
ceret, thesaurus est abconditus
in vasis fictilibus, quæ oportet
tribulationis igne decoqui, vt
thesaurus possit custodiri; qua
quidem doctrina edoctus incli-
tus Martyr Laurentius, tormē-
torum suorum incendia studuit
superare, vt animæ thesaurum
in corporis vase inclusum, non
perderet custodiendo, sed, iux-
ta Bernardi sententiam, perdē-
do custodiret: sic enim ipse in
sermone 30. in Cantic. Expo-
nit sententiam Salvatoris Ioan-
12. Qui amat animā suam perdet
eam. Perdet eam, inquit, siue ponē-
do, vt Martyr, siue affligendo, vt
pœnitens; quanquam genus Mar-
tyrij est. spiritu facta carnis morti-
ficare, illo nimirum, quo membra
cœduntur ferro, horrore quidē mi-
tius, sed diuturnitate molestius. Ita
que vult Bernardus animā hic
accipiendam esse ambiguē, in
priori quidem loco pro anima,
in posteriori pro ipsa vita corpo-
rali. Nō aliter quam apud Mat-

thæum cap. 6. Cum Dominus
ait, qui voluerit animā suā saluā
facere, perdet eam. Vbi etiam ani-
ma ambiguē accipiēda est, quasi
dictum sit, qui voluerit animā
suam, id est, vitam corporis,
saluam facere, perdet eam, hoc
est, vitam animæ. Id quod, vt
notauit recentior quidam sæpe
fieri solet in similibus vocabu-
lis ambiguīs, non solum sine vi-
tio, sed cū elegantia, & emphasi:
Simili enim ambiguitate vsus
est Christus Dominus Matth.
cap. 8. Cum dixit, sine mortuos
sepelire mortuos suos. Vbi primo
loco per mortuos, intelligit om-
nes peccatores, qui nō de Chri-
sto, sed de huius mundi rebus
cogitant. Ita Diuus Augustinus
lib. 4. de Trinitate. In quo sen-
su ait Apostolus ad Epheseos 2.
Et vos conuiuificauit cum essetis
mortui delictis, & peccatis vestris
in quibus aliquando ambulastis.
Et ad Epheseos 5. Surge, qui dor-
mis, & exurge à mortuis, & illumi-
nabit te Christus. Et 1. ad Thim.
5. Nam, quæ in delicijs est, viuens
morta est. In posteriori verò
loco, cum ait, mortuos suos, in-
telligit eos, qui vere mortui
sunt; quo sensu dixit Abraham
Gen. 22. Date mihi ius sepulchri

Ex Au-
gust.
tract.
Si in
Ioan.
Bern.

vobiscum, ut sepeliam mortuum meum.

Igitur B. Laurentius plaris faciens animæ salutem, quam corporis vitam, ut illam lucrifaceret, hanc perdere non recusat, memor Saluatoris sententiæ, qua dicit, *qui amat animam suam perdet eam.* Quantum vero Sanctus martyr sua nobis passione proficiat ad salutem, docuit B. Augustinus sermone 1. de Sancto Laurentio, ubi inter cætera sic ait. *Quis nolit ad horam vri Laurentij igne, ut æternum gehennæ non patiatur incendium? beati igitur Laurenti exemplo prouoca-*

mur ad martyrium, & accendimur ad fidem, incalescimus ad deuotionem: & si persecutoris nobis flamma deest, fidei tamen flamma non deest: ardemus quidem corpore pro Christo, sed ardemus affectu. Non subiicit mihi persecutor ignem, sed subiicit mihi desiderium Saluatoris. &c. Desiderium autem pro martyrio cõputari, docuimus supra in Annotationibus in Euangelium pro die festo Beati Antonij Olyssiponensis pagina 179. num. 7. Quod quomodo intelllegendum sit, ibidem ostendimus ex D. Tho. 22. q. 124. ar. 4.

Pro Natiuitate B. Virginis Mariæ.

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM

Ioannis. cap. 1.

*Liber generationis Iesu Christi filij David,
filij Abraham.*

Nemo nescit necessariū esse ad æternā salutē, ut credam⁹, & cõfiteamur quia Dñs noster Iesus Christ⁹ Dei filius, Deus, & homo est. Deus ex substantia Patris ante sæcula genit⁹; homo autē ex substantia matris in sæculo natus.

quæ cū ita sint, nō incõgrue hoc loco quæri potest, cur Euāgelista Matth. solū de humana Christi generatione egerit, nullā de diuinitate ipsi⁹ faciēs mētionē? Quæstioni satisfieri potest ex D. Ambrosio in Commentarijs super Apocal. ad illa verba cap.

De eodem Christo veluti de libro in Cruce extenso, & aperto pleriq; intelligunt illud Abach. 2. *Scribe visum, & explana eum super tabulas, ut percurrat, qui legerit eum.* Vel, ut septuaginta transtulerunt, *ut persequatur, qui legit ea.* Quo loco præcipit Deus Prophetæ ut scribat librū maiusculis characteribus, illumque in tabulis explicet, ut qui legerit non hæreat, sed facile percurrat Scripturam. Qui liber super tabulas explicatus, Christus est in Cruce extensus: maiusculis literis conscriptus, id est, quam maximis virtutum exemplis, ut nemo in eis perlegendis possit hærere, sed si velit, facile lectionē persequatur, & inde sibi viuēdi normam accipiat singularem: sicut contigisse legimus Centurioni qui cū videret Christum in Cruce tanquam librum extensum, sic facile lectionem est persecutus, ut diceret; *Verè filius Dei erat homo iste.* Eandemque lectionē multi ex astantibus persecuti sunt, de quibus Lucæ. 23. dicitur quod *reuertabantur percutientes pectora sua;* idem quoque latro didicit cum exclamauit. *Domine memēto mei dum veneris in regnum tuū.*

Vnde enim didicit latro Christum crucifixum regem esse, si bique posse tūc misericordiam imperiri? Vnde Dominū esse illud, quem crucis supplicio dānatum viderat, nisi quia librum legis extensum, & apertum, hoc est Christum vidit in Cruce extendentem manus suas ad populum non credentem, sed cōtradicientem; imó mortem sibi inferentē? vnde cum hæc omnia non obstarent: quominus ipse Christus Deum Patrē alloquutus diceret, *Pater ignoce illis, quia nesciunt, quid faciunt,* ex tam clarissimo virtutis exemplo filium Dei agnouit, & ideo ait *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.*

Prædictum verò sensum verborum Prophetæ Abach. reddisse videtur Paraphrastes Caldaicus cum ita transtulit. *Scribe Prophetiam, & explana eam in libro legis, ut festinet ad sapientiam assequendam quicumq; legerit in ea.* Vbi per librum legis Christus accipiendus est, qui cum Patre loquens in Psalm. 39. ait. *Et legem tuam in medio cordis mei.* Eodē sensu exponi potest illud Esaiæ 8. *Sume tibi librum grā dē, & scribe in eo stylo hominis.* Vbi

4.

Ps. 39

Es. 8.